

1949 M. RUGPJŪČIO 12 D. ŽENEVOS KONVENCIJA DĖL ELGESIO SU KARO BELAISVIAIS*

Žemiau pasirašę, vyriausybių įgaliotieji atstovai Diplomatinėje konferencijoje, sušauktoje 1949 m. balandžio 21–rugpjūčio 12 dienomis Ženevoje 1929 m. liepos 27 d. Ženevos konvencijai dėl elgesio su karo belaisviais koreguoti, susitarė:

I DALIS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 STRAIPSNIS Pagarba Konvencijai

Aukštosios susitariančiosios šalys įsipareigoja laikytis šios Konvencijos ir užtikrinti jai pagarbą bet kokiomis aplinkybėmis.

2 STRAIPSNIS Konvencijos taikymas

Be nuostatų, kurių privaloma laikytis taikos metu, ši Konvencija taikoma ir visais atvejais, kai skelbiamas karas arba kyla koks nors kitas dviejų arba kelių aukštųjų susitariančiųjų šalių ginkluotas konfliktas, net jei viena iš jų karo nepripažįsta.

Konvencija taip pat taikoma visais atvejais, kai okupuojama visa aukštosios susitariančios šalies teritorija arba jos dalis, net jeigu okupacijai nesipriešinama ginklu.

Jeigu viena iš konflikte dalyvaujančių valstybių nėra šios Konvencijos dalyvė, kitos valstybės dalyvės turi reguliuoti tarpusavio santykius laikydamosi Konvencijos reikalavimų. Be to, savo santykius su minėta valstybe jos turi grįsti Konvencija, jei ta valstybė pripažįsta ir taiko jos nuostatas.

3 STRAIPSNIS Netarptautiniai konfliktai

Jeigu kyla netarptautinis ginkluotas konfliktas vienos iš aukštųjų susitariančiųjų šalių teritorijoje, kiekviena konflikto šalis privalo laikytis bent šių nuostatų:

1. Su asmenimis, aktyviai nedalyvaujančiais karo veiksmuose, įskaitant ir ginkluotųjų pajėgų narius, sudėjusius ginklus, taip pat tapusius *hors de combat* dėl ligos, sužeidimų, sulaikymo arba kokios nors kitos priežasties, visada elgiamasi humaniškai, nepaisant jų rasės, odos spalvos, religijos arba tikėjimo, lyties, kilmės arba turtinės padėties ar kitų panašių skirtumų.

Todėl visada ir visur prieš išvardytus asmenis yra ir bus draudžiami šie veiksmai:

a) kėsintis į gyvybę ir asmenį, ypač įvairiais būdais žudyti, luošinti, žiauriai elgtis bei kankinti;

b) imti įkaitus;

c) žėisti žmogaus orumą ypač niekinamu ir žeminančiu elgesiu;

d) nuteisti ir vykdyti bausmes be prieš tai teisėto teismo paskelbto nuosprendžio, suteikiant visas teismines garantijas, kurias pripažįsta kaip būtinas visoms civilizuotoms tautoms.

2. Būtina surinkti visus sužeistuosius ir ligonius bei jais rūpintis.

Nešališka humanitarinė organizacija, tokia kaip Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, gali pasiūlyti konflikto šalims savo paslaugas.

* Konvencija įsigaliojo Lietuvos Respublikos atžvilgiu 1997 m. balandžio 3 d.

Konflikto šalys savo ruožtu, sudarydamos specialius susitarimus, privalo stengtis įgyvendinti visas arba dalį toliau pateikiamų šios Konvencijos nuostatų.

Minėtų nuostatų taikymas nedarys įtakos juridiniam konflikto šalių statusui.

4 STRAIPSNIS

Karo belaisviai

A. Remiantis šia Konvencija, karo belaisviai, patekę į priešo rankas, yra šių kategorijų asmenys:

1) konflikto šalies ginkluotųjų pajėgų, taip pat savigynos ir savanorių būrių, įeinančių į šių ginkluotųjų pajėgų sudėtį, nariai;

2) kitų savigynos ir savanorių būrių nariai, įskaitant įeinančius į organizuoto pasipriešinimo judėjimus, priklausančius konflikto šaliai ir veikiančius tiek savo teritorijoje, tiek ir už jos ribų, net kai ši teritorija okupuota, jeigu tokie savigynos arba savanorių būriai, įskaitant organizuoto pasipriešinimo judėjimus, atitinka šiuos reikalavimus:

a) turi atsakingą už savo pavaldinius vadą;

b) turi sutartinį skiriamąjį, gerai matomą iš toli ženklą;

c) atvirai nešioja ginklus;

d) vykdo savo operacijas laikydamiesi karo įstatymų ir papročių;

3) reguliariųjų ginkluotųjų pajėgų nariai, atvirai skelbiantys ištikimybę vyriausybei arba valdžiai, kurių nepripažįsta laikanti belaisvius valstybė;

4) asmenys, lydintys ginkluotąsias pajėgas, bet nesantys jų nariai, kaip antai: civiliai karinio oro laivyno lėktuvų įgulų nariai, karo korespondentai, tiekėjai, darbo arba aptarnaujančių tarnybų, atsakingų už ginkluotųjų pajėgų gerovę, nariai, jeigu jie turi ginkluotųjų pajėgų, kurias lydi, leidimą; tuo tikslu jos išduoda jiems pridedamo pavyzdžio asmens pažymėjimą;

5) prekybos laivyno laivų įgulų nariai, tarp jų kapitonai, locmanai ir jungos, bei konflikto šalių civilinės aviacijos lėktuvų įgulų nariai, kuriems, remiantis bet kuriomis kitomis tarptautinės teisės nuostatomis, netaikomos palankesnės sąlygos;

6) neokupuotos šalies gyventojai, kurie priešui artėjant stichiškai griebiasi ginklų, kad pasipriešintų įsiveržusioms pajėgoms, nespėję susijungti į reguliariusius ginkluotuosius būrius, jeigu atvirai nešioja ginklus ir laikosi karo įstatymų ir papročių.

B. Remiantis šia Konvencija, su toliau išvardytais asmenimis elgiamasi taip pat kaip su karo belaisviais:

1) su asmenimis, priklausančiais arba priklausiusiais okupuotos šalies ginkluotosioms pajėgoms, jeigu okupuojanti valstybė mano, kad dėl jų priklausomybės būtina juos internuoti, net jei iš pradžių juos išlaisvino, karo veiksams vykstant už jos okupuotos teritorijos, ypač jei šie asmenys nesėkmingai mėgino prisijungti prie ginkluotųjų pajėgų, kurioms jie priklauso ir kurios dalyvauja karo veiksmuose, arba jeigu nepakluso šaukimui siekiant juos internuoti;

2) su asmenimis, priklausančiais vienai iš išvardytų šiame straipsnyje kategorijų, kuriuos priėmė savo teritorijoje neutralios arba nekariaujančios valstybės ir kuriuos šios valstybės, kaip to reikalauja tarptautinė teisė, privalo internuoti, jeigu tik šios valstybės nepanorės jiems taikyti palankesnio režimo; tačiau minėtiems asmenims netaikomos 8, 10, 15 straipsnių, taip pat 30 straipsnio penktos pastraipos ir 58–67, 92, 126 straipsnių nuostatos, tais atvejais, kai tarp konflikto šalių ir suinteresuotos neutralios arba nekariaujančios valstybės yra diplomatiniai santykiai, taip pat ir straipsnių, apimančių valstybės globėjas, nuostatos. Jei tokie diplomatiniai santykiai egzistuoja, konflikto šalims, kurioms tie asmenys priklauso, leidžiama atlikti valstybės globėjos funkcijas, numatytas šioje Konvencijoje, nepakenkiant šių šalių įprastai, remiantis diplomatine ir konsuline praktika bei sutartimis, vykdomai veiklai.

C. Šis straipsnis jokių būdu neapima medicinos personalo ir kapelionų statuso, numatyto šios Konvencijos 33 straipsnyje.

5 STRAIPSNIS

Taikymo pradžia ir pabaiga

Ši Konvencija taikoma 4 straipsnyje nurodytiems asmenims, kai tik jie atsiduria prieš valioje, ir galioja, kol šie asmenys galutinai išlaisvinami ir repatrijuojami.

Jeigu kyla bet kokių abejonių, ar asmenys, dalyvavę karo veiksmuose ir patekę į prieš rankas, priklauso kuriai nors iš 4 straipsnyje išvardytų kategorijų, tokie asmenys šios Konvencijos saugomi tol, kol kompetentingas tribunolas nustatys jų statusą.

6 STRAIPSNIS

Specialūs susitarimai

Be 10, 23, 28, 33, 60, 65, 66, 67, 72, 73, 75, 109, 110, 118, 119, 122 ir 132 straipsniuose specialiai numatytų susitarimų, aukštosios susitariančiosios šalys gali sudaryti kitus specialius susitarimus visais klausimais, kuriais, jų manymu, reikia atskirų nuostatų. Nė vienas specialus susitarimas neturi pabloginti karo belaisvių padėties, nustatytos šios Konvencijos, nei riboti jos suteikiamų jiems teisių.

Karo belaisviai naudojami šių susitarimų teikiamais pranašumais, kol jiems taikoma ši Konvencija, išskyrus atvejus, kai į minėtus arba vėlesnius susitarimus specialiai įtraukiamos priešingos nuostatos arba kuri nors iš konflikto šalių ima taikyti jiems palankesnes sąlygas.

7 STRAIPSNIS

Teisių neatsisakymas

Karo belaisviai jokių būdu negali atsisakyti dalies arba visų šios Konvencijos ir ankstesniame straipsnyje numatytų susitarimų, jei tokių būta, jiems suteikiamų teisių.

8 STRAIPSNIS

Valstybės globėjos

Ši Konvencija taikoma valstybėms globėjoms, įsipareigojusioms saugoti konflikto šalių interesus, padedant ir atidžiai stebint. Tam, be savo diplomatinio arba konsulinio korpuso darbuotojų, valstybės globėjos gali paskirti delegatus iš savo arba kitų neutralių valstybių piliečių. Šių delegatų paskyrimui turi pritarti valstybė, kurioje jie atliks savo pareigas.

Konflikto šalys, kiek įmanoma, turi padėti valstybių globėjų paskirtiems atstovams arba delegatams vykdyti užduotį.

Valstybių globėjų atstovai arba delegatai jokių būdu neturi viršyti šios Konvencijos jiems suteiktų įgaliojimų. Jie ypač turi atsižvelgti į būtinus valstybės, kurioje jie atlieka savo pareigas, saugumo reikalavimus.

9 STRAIPSNIS

Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto veikla

Šios Konvencijos nuostatos nesudaro jokių kliūčių humanitarinei veiklai, kurios gali imtis Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas arba kita nešališka humanitarinė organizacija, jei tai veiklai yra pritarusios konflikto šalys, kurioms tai tiesiogiai taikoma, kad apsaugotų karo belaisvius bei teiktų jiems pagalbą.

10 STRAIPSNIS

Valstybės globėjos pareigų perdavimas

Aukštosios susitariančiosios šalys bet kada gali susitarti, remdamasi šia Konvencija, patikėti valstybei globėjai pavestas pareigas tai organizacijai, kuri pateikia visas nešališkumo ir efektyvumo garantijas.

Jeigu dėl kokių nors priežasčių karo belaisviai nejaučia valstybės globėjos arba pirmoje pastraipoje minimos organizacijos veiklos arba nustoja ją jaute, laikanti belaisvius valstybė kreipiasi į neutralią valstybę arba panašią organizaciją su prašymu imtis funkcijų, vykdomų remiantis šia Konvencija valstybės globėjos, paskirtos konflikto šalių.

Nurodytu būdu nepavykus globos organizuoti, laikanti belaisvius valstybė prašo arba priima, remiantis šio straipsnio nuostatomis, kurios nors kitos humanitarinės organizacijos, tokios kaip Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, siūlymą imtis humanitarinių funkcijų, vykdomų valstybės globėjos vadovaujantis šia Konvencija.

Kiekviena neutrali valstybė arba organizacija, pakviesta suinteresuotos valstybės arba pati tam tikslui pasisiūliusi, privalo veikti jausdama atsakomybę konflikto šaliai, kurios valioje yra šios Konvencijos saugomi asmenys, ir ji turi pateikti pakankamai garantijų, kad sugebės imtis atitinkamų funkcijų ir vykdys jas nešališkai.

Minėtų nuostatų negalima pažeisti specialiais valstybių tarpusavio susitarimais, net jeigu kurios nors iš valstybių laisvė tartis su kita valstybe ar jos sąjungininkais laikinai apribota dėl karo veiksmų, ypač kai visa arba didesnė minėtos valstybės teritorijos dalis okupuota.

Viskas, kas šioje Konvencijoje pasakyta apie valstybę globėją, taikoma ir ją pakeičiančioms, remiantis šiuo straipsniu, organizacijoms.

11 STRAIPSNIS

Taikinimo procedūra

Valstybės globėjos visada manydamos, kad jų paslaugos gali būti naudingos saugomiems asmenims, ypač kai kyla konflikto šalių nesutarimų dėl šios Konvencijos nuostatų taikymo arba interpretavimo, tokias geranoriškas savo paslaugas teikia siekdamas pašalinti minėtus nesutarimus.

Tam tikslui kiekviena valstybė globėja gali kurios nors iš šalių prašymu arba savo iniciatyva pasiūlyti konflikto šalims surengti jų atstovų, ypač valdžios, atsakingos už karo belaisvius, susitarimą, pageidautina, tinkamai parinktoje neutralioje teritorijoje. Konflikto šalys privalo įgyvendinti joms šiuo klausimu pateiktus siūlymus. Prireikus valstybės globėjos gali siūlyti konflikto šalims pritarti asmens kandidatūrai iš neutralios valstybės arba deleguotam Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto, kviečiamo dalyvauti tokia susitikime.

II DALIS

BENDROJI KARO BELAISVIŲ APSAUGA

12 STRAIPSNIS

Atsakomybė už elgesį su belaisviais

Karo belaisviai yra priešiškos valstybės, o ne asmenų arba karinių dalinių, paėmusių juos į nelaisvę, valioje. Nepaisant galimos asmeninės atsakomybės, už elgesį su jais atsako laikanti belaisvius valstybė.

Sulaikiusi valstybė gali perduoti karo belaisvius tik valstybei, kuri yra šios Konvencijos dalyvė, ir tik įsitikinusi, kad valstybė, kuriai perduodama, nori ir gali taikyti šią Konvenciją. Perdavus karo belaisvius tokiomis sąlygomis, už Konvencijos taikymą tampa atsakinga juos priimanti valstybė, kol jie yra jos globojami.

Tačiau jeigu ši valstybė nesilaiko bet kurios šios Konvencijos svarbios nuostatos, karo belaisvius perdavusi valstybė, valstybės globėjos įspėta, privalo imtis efektyvių priemonių padėčiai ištaisyti arba turi pareikalauti grąžinti jai karo belaisvius. Šie reikalavimai vykdomi.

13 STRAIPSNIS

Humaniškas elgesys su belaisviais

Su karo belaisviais visada elgiamasi humaniškai. Laikančiai belaisvius valstybei draudžiami bet kokie neteisėti veiksmai arba aplaidumas, sukeliantys jos globojamo karo belaisvio mirtį arba didelį pavojų sveikatai, ir yra laikoma sunkiu šios Konvencijos pažeidimu. Nė vieno karo belaisvio negalima fiziškai luošinti arba atlikti su jais jokių medicininių arba mokslinių eksperimentų, jeigu to nereikia belaisvio gydymui vietoje, pas stomatologą ar ligoninėje ir nedaroma jo paties labui.

Karo belaisviai taip pat visada saugomi, ypač nuo smurto arba bauginimų bei įžeidinėjimų, taip pat minios smalsumo.

Represalijas karo belaisviams taikyti draudžiama.

14 STRAIPSNIS

Pagarba belaisvių asmens orumui

Visomis aplinkybėmis paisoma karo belaisvių asmens orumo ir garbės, su moterimis elgiamasi pagarbiai, kaip to reikalauja jų lytis, ir niekada nesielgiama blogiau negu su vyrais.

Karo belaisviai visiškai išlaiko savo civilinį teisingumą, kurį turėjo patekdami į nelaisvę. Laikanti belaisvius valstybė gali apriboti jų civilinio teisingumo suteikiamas teises savo teritorijoje ir už jos ribų tik tiek, kiek to reikalauja buvimo nelaisvėje sąlygos.

15 STRAIPSNIS

Belaisvių išlaikymas

Laikanti nelaisvėje belaisvius valstybė privalo juos nemokamai išlaikyti ir pasirūpinti reikiama, atsižvelgiant į jų sveikatos būklę, medicinine priežiūra.

16 STRAIPSNIS

Vienodas elgesys

Atsižvelgiant į šios Konvencijos nuostatas dėl laipsnio ir lyties su visais laikomais karo belaisviais, valstybė privalo elgtis vienodai, nediskriminuodama jų dėl rasės, tautybės, tikybos arba politinių pažiūrų ar kitokių panašių skirtumų, išskyrus privilegijuoto režimo, kuris belaisviams gali būti paskirtas dėl jų sveikatos būklės, amžiaus arba profesinės kvalifikacijos, atvejus.

III DALIS

NELAISVĖ

I SKYRIUS

NELAISVĖS PRADŽIA

17 STRAIPSNIS

Belaisvių apklausa

Kiekvienas apklausiamas karo belaisvis turi pasakyti savo vardą, pavardę ir laipsnį, gimimo datą bei kariuomenės, pulko, asmens arba serijos numerį, o tokių nesant – pateikti lygiavertę informaciją.

Sąmoningai pažeidus šią taisyklę, gali būti apribotos jo privilegijos, kurias jam suteikia jo laipsnis arba statusas.

Kiekviena konflikto šalis privalo aprūpinti visus asmenis, priklausančius jos jurisdikcijai ir galinčius tapti karo belaisviais, asmens pažymėjimais, kuriuose nurodoma savininko pavardė, vardas (-ai), laipsnis, kariuomenės, pulko, asmens arba serijos numeris arba lygiavertė informacija, gimimo data. Be to, asmens pažymėjime gali būti savininko parašas arba pirštų atspaudai, arba ir viena, ir kita, taip pat bet kokia kita informacija, kurią konflikte dalyvaujanti šalis norėtų pridėti apie priklausančius jos ginkluotosioms pajėgoms asmenis. Jeigu įmanoma, pažymėjimo matmenys turi būti 6,5 cm x 10 cm ir padarytas jo dublikatas. Jeigu karo belaisvio prašoma, jis visada privalo parodyti asmens pažymėjimą, bet šio pažymėjimo iš jo atimti negalima.

Karo belaisvių negalima fiziškai arba morališkai kankinti ir naudoti prievartą siekiant gauti iš jų kokią nors informaciją. Atsisakiusiems atsakyti į klausimus karo belaisviams negalima grasinti, jų įžeidinėti arba elgtis su jais nemaloniai ir nepalankiai.

Karo belaisviai, nepajėgūs dėl savo fizinės arba psichinės būklės pateikti duomenų apie save, perduodami medicinos tarnybai. Šių belaisvių asmenybė nustatoma visomis galimomis priemonėmis, atsižvelgiant į ankstesnės pastraipos nuostatas.

Karo belaisviai apklausiami jiems suprantama kalba.

18 STRAIPSNIS

Belaisvių nuosavybė

Karo belaisviams leidžiama pasilikti visus asmeninius daiktus ir reikmenis, išskyrus ginklus, arklius, karinę aprangą ir karinius dokumentus, taip pat metalinius šalmus, dujokaukes ir kitus asmens apsaugos daiktus. Jiems lieka daiktai ir reikmenys, naudojami aprangai ir maitinimuisi, net jeigu jie priklauso oficialiai karinei ekipiruotei.

Karo belaisviai niekada neturi būti be asmens dokumentų. Laikanti belaisvius valstybė parūpina šiuos dokumentus jų neturintiems karo belaisviams.

Iš karo belaisvių negalima atimti skiriamųjų laipsnio ir valstybės, kuriai jie priklauso ženklų, pasižymėjimo ženklų bei asmeniškai brangių daiktų.

Pinigai iš karo belaisvių atimami tik karininko paliepiamu, ir tik pinigų sumą bei jų savininko duomenis įrašius į specialų registrą ir išdavus kvitą, kuriame įskaitomai parašyta šį kvitą išdavusio asmens pavardė, laipsnis ir dalinys. Pinigų sumos, esančios laikinai belaisvius valstybės valiuta arba belaisvio prašymu iškeistos į tą valiutą, padedamos į belaisvio sąskaitą, kaip nurodyta 64 straipsnyje.

Laikanti belaisvius valstybė gali paimti iš karo belaisvių vertingus daiktus tikrai saugumo sumetimais; paimant tokius daiktus laikomasi tokios pačios tvarkos kaip ir paimant pinigus.

Tokius daiktus ir paimtas pinigų sumas kita ne laikinai belaisvius valstybės valiuta, kurių savininkas neprašęs pakeisti, saugo laikanti belaisvius valstybė ir grąžina karo belaisviams pirminiu pavidalu, jų nelaisvei pasibaigus.

19 STRAIPSNIS

Belaisvių evakuacija

Karo belaisviai, paimti į nelaisvę, kiek galima greičiau evakuojami į pakankamai toli nuo mūšio zonos įkurtas stovyklas, kad jiems negrėstų pavojus.

Pavojingoje zonoje galima laikinai laikyti tik tuos karo belaisvius, kuriuos dėl žaizdų arba dėl ligų būtų rizikingiau evakuoti negu palikti vietoje.

Be reikalo negalima palikti karo belaisvių pavojuje, kol jie laukia evakuacijos iš karo veiksmų zonos.

20 STRAIPSNIS

Evakuacijos sąlygos

Karo belaisvių evakuacija visada vykdoma humaniškai, panašiomis sąlygomis, kuriomis perkeliama laikančios belaisvius valstybės kariuomenė.

Laikanti belaisvius valstybė privalo evakuojamus karo belaisvius aprūpinti reikiamu maisto ir geriamojo vandens kiekiu, taip pat drabužiais ir medicinos pagalba. Laikanti belaisvius valstybė imasi visų reikiamų priemonių jų saugumui evakuojant užtikrinti ir kuo skubiau sudaryti evakuojamų karo belaisvių sąrašą.

Jeigu karo belaisvius reikia evakuoti per tranzito stovyklas, jie turi likti tose stovyklose kuo trumpiau.

II SKYRIUS

KARO BELAISVIŲ INTERNAVIMAS

I SKIRSNIS

BENDROSIOS PASTABOS

21 STRAIPSNIS

Judėjimo laisvės ribojimas

Laikanti belaisvius valstybė gali karo belaisvius internuoti. Ji gali įsakyti jiems neišeiti už nustatytą stovyklos, kurioje jie internuoti, ribų arba, jeigu ši stovykla aptverta, už tvoros. Išskyrus atvejus, numatytus šios Konvencijos nuostatose dėl baudžiamųjų ir drausminių sankcijų taikymo, karo belaisvių negalima laikyti uždarytų, nebent kai tai būtina jų sveikatai apsaugoti, tačiau tik tiek laiko, kiek reikia atsižvelgiant į aplinkybes, dėl kurių jie buvo uždaryti.

Karo belaisviams galima suteikti dalinę arba visišką laisvę remiantis garbės žodžiu arba pasižadėjimu, jei tai leidžia šalies, nuo kurios jie priklauso, įstatymai. Ši priemonė ypač taikytina tais atvejais, kai ji neabejotinai padėtų pataisyti jų sveikatą. Nė vienas karo belaisvis neturi būti verčiamas sutikti būti paleistas garbės žodžio arba pasižadėjimo pagrindu.

Prasidėjus karo veiksams, kiekviena konflikto šalis privalo pranešti priešišškai šaliai įstatymus ir taisykles, leidžiančius arba draudžiančius savo piliečiams sutikti būti paleistiems į laisvę garbės žodžio arba pasižadėjimo pagrindu. Karo belaisviai, remiantis praneštais įstatymais ir taisyklėmis, paleidžiami į laisvę garbės žodžio arba pasižadėjimo pagrindu, privalo, atsakydami savo garbe, tiksliai vykdyti duotus pasižadėjimus tiek valstybei, nuo kurios jie priklauso, tiek ir juos sulaikiusiai valstybei. Tokiais atvejais valstybė, nuo kurios jie priklauso, neturi iš jų reikalauti arba priimti paslaugų, nesuderinamų su jų duotu garbės žodžiu arba pasižadėjimu.

22 STRAIPSNIS

Internavimo vietos ir sąlygos

Internuoti karo belaisviai gali būti įkurdinami tik patalpose, esančiose sausumoje ir atitinkančiose higienos reikalavimus bei nekenksmingose sveikatai. Išskyrus ypatingus atvejus, pateisinamus pačių belaisvių saugumo interesais, jų laikyti kalėjimuose negalima.

Jeigu karo belaisviai internuoti nesveikose vietovėse, kurių klimatas jiems kenksmingas, juos reikia, kiek įmanoma, greičiau perkelti į palankesnio klimato vietas.

Laikanti belaisvius valstybė paskirsto karo belaisvius į stovyklas arba stovyklų sektorius atsižvelgdama į jų tautybę, kalbą ir papročius, esant sąlygai, kad tokie belaisviai nebus atskirti nuo karo belaisvių, priklausiusių ginkluotosioms pajėgoms, kuriose jie tarnavo iki, kol buvo paimti į nelaisvę, nebent jie patys sutiktų.

23 STRAIPSNIS

Belaisvių saugumas

Nė vieno karo belaisvio niekada negalima nei siųsti į rajonus, kur grėstų mūšio zonos ugnies pavojus, nei tuose rajonuose sulaikyti, nei naudoti jų tam tikriems punktam arba rajonams nuo karinių operacijų saugoti.

Karo belaisviai gali naudotis slėptuvėmis nuo oro antskrydžių arba kitokių karo pavojų taip pat kaip ir vietos civiliai gyventojai. Išskyrus tuos, kurie lieka saugoti savo patalpų nuo minėtų pavojų, jie gali eiti į tokias slėptuves vos paskelbus pavojaus signalą. Bet kuri kita gyventojų apsaugos priemonė naudojama ir jų apsaugai.

Laikanti belaisvius valstybė, tarpininkaujant valstybėms globėjoms, praneša kitoms suinteresuotoms valstybėms visą naudingą informaciją apie geografinę karo belaisvių stovyklos padėtį.

Dieną, kai leidžia karo sąlygos, karo belaisvių stovyklos turi būti pažymėtos raidėmis PW arba PG, išdėstytomis taip, kad būtų gerai matomos iš oro. Tačiau suinteresuotos valstybės gali susitarti ir kitaip žymėti. Taip pažymėtos gali būti tik karo belaisvių stovyklos.

24 STRAIPSNIS

Nuolatinės tranzito stovyklos

Nuolatinės tranzito arba paskirstymo stovyklos įrengiamos laikantis tų pačių šiame skyriuje aprašytų sąlygų, ir jose belaisviams taikomas toks pat režimas kaip ir kitose stovyklose.

II SKIRSNIS

KARO BELAISVIŲ PATALPOS, MAISTAS IR APRANGA

25 STRAIPSNIS

Patalpos

Karo belaisvių apgyvendinimo stovyklose sąlygos turi būti ne prastesnės už tas, kokiomis gyvena laikančios belaisvius valstybės kariuomenė, išdėstyta toje pačioje vietovėje. Šios sąlygos sudaromos atsižvelgiant į karo belaisvių įpročius ir papročius bei jokių būdu negali būti kenksmingos jų sveikatai.

Ankstesnės nuostatos taikomos karo belaisvių miegamiesiems tiek dėl bendrojo ploto ir minimalaus patalpos tūrio, tiek ir dėl bendro įrengimo, patalynės ir antklodžių. Bendrojo ir individualaus karo belaisvių naudojimo patalpos apsaugomos nuo drėgmės ir pakankamai šildomos bei apšviečiamos, ypač nuo prieblandos iki tol, kol išjungiamo šviesa. Imamasi visų priešgaisrinės apsaugos priemonių.

Tose stovyklose, kuriuose kartu su vyrais laikomos ir karo belaisvės moterys, įrengiami atskiri miegamieji.

26 STRAIPSNIS

Maistas

Pagrindinis maisto racionas kiekio, kokybės ir įvairovės požiūriu turi būti pakankamas gerai karo belaisvių sveikatai palaikyti ir svorio kritimui arba atsirandantiems dėl nepakankamos mitybos reiškiniams išvengti. Taip pat atsižvelgiama į belaisvius įprastą maitinimosi režimą.

Laikanti belaisvius valstybė turi skirti papildomą racioną dirbantiems karo belaisviams atsižvelgdama į jų atliekamą darbą.

Karo belaisviai turi gauti pakankamai geriamojo vandens. Leidžiama vartoti tabaką.

Kiek įmanoma, karo belaisviai įtraukiami į maisto ruošimą; dėl to jie gali dirbti virtuvėje. Be to, jiems bus duodama priemonių maistui iš savo turimų papildomų produktų pasigaminti.

Maitinimuisi skiriamos tinkamos patalpos.

Draudžiama taikyti kolektyvines drausmės priemones, susijusias su maistu.

27 STRAIPSNIS

Apranga

Laikanti belaisvius valstybė privalo pakankamai aprūpinti karo belaisvius viršutiniais drabužiais, baltiniais ir avalyne, tinkamais vietos, kur laikomi belaisviai, klimato sąlygomis. Priešo ginkluotųjų pajėgų uniformas laikanti belaisvius valstybė naudoja belaisviams aprengti, jei jos tinkamos tomis klimato sąlygomis.

Laikanti belaisvius valstybė užtikrina, kad minėti daiktai būtų reguliariai keičiami ir taisomi. Be to, dirbantys karo belaisviai aprūpinami atitinkama apranga, kai to reikia atsižvelgiant į darbo pobūdį.

28 STRAIPSNIS

Kioskai

Visose stovyklose įrengiami kioskai, kur karo belaisviai galėtų įsigyti maisto produktų, muilo ir tabako bei kasdienio vartojimo reikmenų. Jų pardavimo kainos neturi viršyti vietinės rinkos kainų.

Stovyklos kioskų gaunamas pelnas naudojamas belaisvių labui; tuo tikslu sudaromas specialus fondas. Belaisvių atstovas turi turėti teisę dalyvauti valdant kioską ir šį fondą.

Uždarius stovyklą, specialaus fondo kredito likutis perduodamas kokiai nors tarptautinei labdaros organizacijai karo belaisvių, kurie yra piliečiai tos pačios šalies kaip ir prisidėję prie šio fondo belaisviai, labai panaudoti. Visuotinės repatriacijos atveju šis pelnas lieka laikančiai belaisvius valstybei, jeigu suinteresuotos valstybės nesusitarė kitaip.

III SKIRSNIS

HIGIENA IR MEDICINOS PAGALBA

29 STRAIPSNIS

Higiena

Laikanti belaisvius valstybė privalo imtis visų būtinų higienos priemonių, užtikrinančių švarą bei sveikatingumą stovyklose ir užkertančių kelią epidemijai kilti.

Karo belaisviai turi turėti galimybę dieną ir naktį naudotis sanitariniais patogumais, ir jie turi atitikti higienos reikalavimus bei visada būti švarūs. Visose stovyklose karo belaisvėms moterims įrengiami atskiri sanitariniai patogumai.

Be pirčių ir dušų, kurie įrengiami stovyklose, karo belaisviai turi gauti pakankamai vandens ir muilo praustis bei baltiniams skalbti; tam skiriama reikiamos patalpos, priemonės ir laikas.

30 STRAIPSNIS

Medicinos pagalba

Kiekvienoje stovykloje įrengiamas tinkamas medicinos punktas, kuriame prireikus karo belaisviai galėtų gauti reikiamą pagalbą ir atitinkamą dietą. Jei būtina, atskirai įrengiamas izoliatorius sergantiesiems infekcinėmis arba psichikos ligomis.

Karo belaisvius, kenčiančius nuo sunkių ligų arba reikalingus specialaus gydymo, chirurginės operacijos arba ligoninės priežiūros, priima bet kuri galinti juos gydyti karinė arba civilinė medicinos įstaiga, net jeigu numatoma netrukus juos repatrijuoti. Invalidams, ypač akliesiems, būtina sudaryti specialias priežiūros ir reabilitacijos sąlygas, kol jie laukia repatriacijos.

Pageidautina, kad pagalbą karo belaisviams teiktų tos valstybės, kuriai jie priklauso, ir, jei įmanoma, tos pačios tautybės medicinos personalas.

Negalima trukdyti karo belaisviams kreiptis į medicinos vadovybę dėl apžiūros. Kai karo belaisvių vadovybės prašoma, ši kiekvienam gydytam belaisviui privalo išduoti oficialią pažymą, kurioje nurodoma jo ligos arba sužeidimo pobūdis, taip pat gydymo trukmė ir pobūdis. Šios pažymos kopija išsiunčiama Centrinei karo belaisvių agentūrai.

Gydymo išlaidas, įskaitant išlaidas įsigyti reikiamų įtaisų, būtinų karo belaisvių sveikatai palaikyti, ypač dantų arba kitokiems protezams ir akinams, apmoka laikanti belaisvius valstybė.

31 STRAIPSNIS

Medicininė apžiūra

Medicininė karo belaisvių apžiūra atliekama ne rečiau kaip kartą per mėnesį. Jų metu tikrinamas ir užrašomas kiekvieno karo belaisvio svoris. Tikrinimų tikslas – ypač tikrinti bendrą belaisvių sveikatos būklę, mitybą ir švarą bei nustatyti užkrečiamąsias ligas, ypač tuberkuliozę, maliariją ir venerines ligas. Tam naudojami veiksmingiausi prieinami metodai, pavyzdžiui, periodiškai visiems daromos rentgeno nuotraukos ankstyvajai tuberkuliozės stadijai nustatyti.

32 STRAIPSNIS

Belaisviai, skiriami atlikti medicininės pareigas

Laikanti belaisvius valstybė gali pareikalausti iš karo belaisvių gydytojų, chirurgų, stomatologų, medicinos seserų arba sanitarų, nors ir nepriklausiusių savo ginkluotųjų pajėgų medicinos tarnybai, atlikti medicininės pareigas karo belaisvių, priklausančių tai pačiai valstybei kaip ir jie, labui. Šiuo atveju jie ir toliau bus karo belaisviai, tačiau su jais bus elgiamasi kaip su sulaikytu medicinos personalu. Jie bus atleisti nuo bet kokio kito 49 straipsnyje numatyto darbo.

IV SKIRSNIS

MEDICINOS PERSONALAS IR KAPELIONAI, SULAIKYTI PAGALBAI KARO BELAISVIAMS TEIKTI

33 STRAIPSNIS

Sulaikyto personalo teisės ir privilegijos

Medicinos personalo nariai ir kapelionai, sulaikyti laikančios belaisvius valstybės pagalbai karo belaisviams teikti, neturi būti laikomi karo belaisviais. Tačiau jie bent naudojasi šios Konvencijos teikiamomis privilegijomis ir apsauga, jiems taip pat sudaromos visos būtinos galimybės medicinos pagalbai ir dvasinei paramai karo belaisviams teikti.

Jie toliau vykdo savo medicininės ir dvasinės pareigas karo belaisvių, pirmiausia priklausančių toms pačioms ginkluotosioms pajėgoms kaip ir jie, labui, nepažeisdami laikančios karo belaisvius valstybės karo įstatymų ir taisyklių, kontroliuojami jos kompetentingų tarnybų ir

laikydami savo profesinės etikos. Atlikdami savo medicininės ir dvasinės pareigas, jie taip pat naudojami šiomis lengvatomis:

a) jiems leidžiama periodiškai lankyti karo belaisvius darbo būriuose arba ligoninėse už stovyklos ribų. Tuo tikslu laikanti belaisvius valstybė aprūpina juos būtinomis transporto priemonėmis;

b) kiekvienoje stovykloje vyriausiasis karo gydytojas yra atsakingas stovyklos karinei vadovybei už sulaikyto medicinos personalo veiklą. Tuo tikslu, prasidėjus karo veiksams, konflikto šalys privalo susitarti dėl medicinos personalo, įskaitant draugijų, minimų 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo 26 straipsnyje, laipsnių atitikimo. Vyriausiasis karo gydytojas, kaip ir kapelionai, turi teisę visais profesinės veiklos klausimais kreiptis į kompetentingą stovyklos vadovybę. Ši vadovybė privalo sudaryti jiems visas reikiamas sąlygas susirašinėti šiais klausimais;

c) nors šis personalas privalo paklusti stovyklos vidaus tvarkai, tačiau negalima jo versti dirbti jokio su medicininėmis arba religinėmis pareigomis nesusijusio darbo.

Vykstant karo veiksams, konflikto šalys susitaria dėl galimo sulaikyto personalo pakeitimo ir susitaria, kokios procedūros bus laikomasi.

Nė viena prieš tai minėtų nuostatų neatleidžia laikančios belaisvius valstybės nuo įsipareigojimų, susijusių su karo belaisvių sveikata ir dvasiniais poreikiais.

V SKIRSNIS RELIGINĖ, INTELEKTINĖ IR FIZINĖ VEIKLA

34 STRAIPSNIS Religinės pareigos

Karo belaisviams suteikiama visiška laisvė atlikti religines savo tikėjimo apeigas, įskaitant pamaldų lankymą, jeigu tik jie laikosi karinės vadovybės nustatytos tvarkos.

Pamaldoms laikyti skiriamos tinkamos patalpos.

35 STRAIPSNIS Sulaikyti kapelionai

Kapelionams, patekusiems į priešiškos valstybės rankas ir likusiems arba sulaikytiems padėti karo belaisviams, leidžiama jiems tarnauti ir laisvai teikti dvasinę paramą to paties tikėjimo karo belaisviams, vadovaujantis savo religine sąžine. Jie paskirstomi po įvairias stovyklas ir darbo būrius, kuriuose yra tų pačių ginkluotųjų pajėgų belaisvių, kalbančių ta pačia kalba arba praktikuojančių tą pačią religiją. Jiems sudaromos būtinos sąlygos, įskaitant transporto priemonių, apie kurias kalbama 33 straipsnyje, skyrimą karo belaisviams už jų stovyklos ribų lankyti. Nors laiškai ir cenzūruojami, jie gali laisvai susirašinėti su sulaikiusios šalies dvasininkijos hierarchais ir tarptautinėmis religinėmis organizacijomis visais su jų religinėmis pareigomis susijusiais klausimais. Laiškai ir atvirukai, kuriuos jie gali siųsti šiuo tikslu, į 71 straipsnyje numatytą kvotą neįeina.

36 STRAIPSNIS Belaisviai dvasininkai

Karo belaisviai dvasininkai, tačiau kurie nebuvo savo kariuomenės kapelionai, kokios tikybos jie bebūtų, gali laisvai tarnauti savo bendruomenės nariams. Dėl to su jais elgiamasi kaip ir su sulaikytais kapelionais. Jų negalima versti dirbti jokio kito darbo.

37 STRAIPSNIS

Belaisviai, neturintys savo tikėjimo dvasininko

Kai karo belaisviai negauna sulaikyto kapeliono arba karo belaisvio jų tikėjimo dvasininko pagalbos, suinteresuotų belaisvių prašymu eiti šias pareigas paskiriamas jų ar artimos tikybos dvasininkas arba, tokio nesant, – išmanantis pasaulietis, jeigu tikėjimas tai leidžia. Su šiuo paskyrimu, jei pritaria laikanti belaisvius valstybė, turi sutikti suinteresuotų belaisvių bendruomenė ir, kur tai būtina, jam pritarti vietos tos pačios tikybos dvasininkų vadovybė. Tokiu būdu paskirtas asmuo laikosi visų laikančios belaisvius valstybės tvarkai palaikyti ir kariniam saugumui garantuoti nustatytų taisyklių.

38 STRAIPSNIS

Laisvalaikis, mokymasis, sportas ir žaidimai

Gerbdama individualius kiekvieno belaisvio polinkius, laikanti belaisvius valstybė skatina jų intelektualinę, švietimosi veiklą ir laisvalaikio užsiėmimus, sportą bei žaidimus ir sudaro tam reikiamas sąlygas – tai veiklai skiria tinkamas patalpas ir įrengimus.

Belaisviai gali mankštintis, taip pat sportuoti ir žaisti žaidimus bei būti lauke. Visose stovyklose tam skiriamos pakankamai didelės lauko aikštelės.

VI SKIRSNIS

DRAUSMĖ

39 STRAIPSNIS

Administracija. Sveikinimasis

Kiekvienai karo belaisvių stovyklai tiesiogiai vadovauja atsakingas laikančios belaisvius valstybės reguliariųjų ginkluotųjų pajėgų įgaliotasis karininkas. Šis karininkas privalo turėti šios Konvencijos kopiją; jis pasirūpina, kad su jos nuostatomis susipažintų stovyklos personalas ir sargybiniai, ir yra atsakingas už jos taikymą kontroliuojant jo vyriausybei.

Karo belaisviai, išskyrus karininkus, privalo sveikinti visus laikančios belaisvius valstybės karininkus atiduodami pagarbą, kaip to reikalauja jų pačių kariuomenės statutas.

Karo belaisviai karininkai privalo atiduoti pagarbą tik aukštesniojo laipsnio laikančios belaisvius valstybės karininkams; tačiau jie visada privalo sveikinti stovyklos viršininką nepaisant, koks jo laipsnis yra.

40 STRAIPSNIS

Skiriamieji ir pasižymėjimo ženklai

Leidžiama nešioti skiriamuosius laipsnio ir valstybės, kuriai jie priklauso, ženklus, taip pat pasižymėjimo ženklus.

41 STRAIPSNIS

Supažindinimas su Konvencija ir belaisviams taikomomis taisyklėmis ir įsakymais

Šios Konvencijos ir jos priedų bei visų specialių susitarimų, numatytų 6 straipsnyje, tekstai, parašyti belaisvių kalba, turi būti iškabinti tokiose stovyklų vietose, kur juos visi galėtų perskaityti. Belaisvių, neturinčių galimybės perskaityti iškabintą tekstą, prašymu jiems turi būti parūpintos kopijos.

Visi karo belaisviams taikomi įsakymai, taisyklės, skelbimai ir pranešimai turi būti skelbiami jiems suprantama kalba. Šios taisyklės, įsakymai ir pranešimai iškabinami, kaip nurodyta prieš tai, o kopijos įteikiamos belaisvių atstovui. Visus karo belaisviams skirtus įsakymus ir potvarkius taip pat privaloma skelbti jiems suprantama kalba.

42 STRAIPSNIS

Ginklo naudojimas

Naudoti ginklą prieš karo belaisvius, ypač bėgančius ar mėginančius pabėgti, galima tik blogiausiu atveju, visada prieš tai pagal aplinkybes įspėjus.

VII SKIRSNIS

KARO BELAISVIŲ RANGAS

43 STRAIPSNIS

Pranešimas apie rangus

Prasidėjus karo veiksams, konflikto šalys praneša viena kitai visų minimų šios Konvencijos 4 straipsnyje asmenų titulų ir laipsnių siekdamas garantuoti, kad su to paties rango karo belaisviais būtų vienodai elgiamasi. Apie vėliau suteiktus titulų ir laipsnius taip pat pranešama ta pačia tvarka.

Laikanti belaisvius valstybė pripažins karo belaisviams suteiktus rango paaukštinimus, apie kuriuos jai deramai pranešė valstybė, kuriai šie belaisviai priklauso.

44 STRAIPSNIS

Elgesys su karininkais

Su karininkais ir tolygaus statuso belaisviais elgiamasi pagarbiai, atsižvelgiant į jų rangą ir amžių.

Karininkų stovyklų aptarnavimui užtikrinti, atsižvelgiant į karininkų rangą ir tolygaus statuso belaisvius, skiriama pakankamai toms pačioms ginkluotosioms pajėgoms priklausančių, jei įmanoma, ta pačia kalba kalbančių kareivių. Jų negalima siųsti dirbti jokių kitų darbų.

Visokeriopai skatintinas pačių karininkų rūpinimasis savo mityba.

45 STRAIPSNIS

Elgesys su kitais belaisviais

Su karo belaisviais ne karininkais arba tolygaus statuso asmenimis elgiamasi pagarbiai, atsižvelgiant į jų rangą ir amžių.

Visokeriopai skatintinas pačių belaisvių rūpinimasis savo mityba.

VIII SKIRSNIS

KARO BELAISVIŲ PERKĖLIMAS ATVYKUS Į STOVYKLĄ

46 STRAIPSNIS

Sąlygos

Spręsdama karo belaisvių perkėlimo klausimus, laikanti belaisvius valstybė privalo atsižvelgti į pačių belaisvių interesus, ypač kad neapsunkintų jų repatriacijos.

Belaisviai visada perkeliama humaniškai ir ne blogesnėmis sąlygomis, kuriomis laikanti belaisvius valstybė perkelia savo kariuomenę. Visada atsižvelgtina į įprastas karo belaisviams klimato sąlygas ir perkėlimo sąlygos jokių būdu neturi pakenkti jų sveikatai.

Laikanti belaisvius valstybė perkeldama privalo pakankamai aprūpinti karo belaisvius maistu ir geriamuoju vandeniu gerai sveikatai palaikyti, taip pat būtina apranga, pastogė ir medicinos pagalba. Laikanti belaisvius valstybė privalo imtis reikiamų atsargumo priemonių jų saugumui perkeliama, ypač laivais arba lėktuvais, užtikrinti, ir prieš jiems išvykstant sudaryti visų perkeliama belaisvių sąrašą.

47 STRAIPSNIS

Kliudančios perkelti aplinkybės

Sergančių arba sužeistų karo belaisvių negalima perkelti, kol kelionė kelia pavojų jų sveikimui, nebent kitaip neįmanoma garantuoti jų saugumo.

Kai karo veiksmų zona priartėja prie stovyklos, karo belaisviai iš jos neperkeliami, nebent juos galima perkelti saugiai arba pasilikti vietoje jiems pavojingiau negu būti perkeliama.

48 STRAIPSNIS

Perkėlimo procedūra

Perkėlimo atveju karo belaisviams oficialiai pranešama apie jų išvykimą ir duodamas naujas jų pašto adresas. Tai būtina pranešti iš anksto, kad jie galėtų susidėti daiktus ir įspėti savo artimuosius.

Belaisviams leidžiama pasiimti asmeninius daiktus, korespondenciją ir atsiųstus siuntinius. Atsižvelgiant į perkėlimo sąlygas, tokio bagažo svoris gali būti ribojamas iki tiek, kiek paprastai gali panešti vienas belaisvis, bet leistinas svoris jokių būdu neturi viršyti 25 kg žmogui.

Korespondencija ir siuntiniai, atėję į ankstesnę stovyklą, nedelsiant jiems persiunčiami. Stovyklos viršininkas, suderinęs su belaisvių atstovu, turi imtis visų priemonių bendrai belaisvių nuosavybei ir bagažui, kurio jie negali pasiimti dėl šio straipsnio 2 pastraipoje numatytų ribojimų, pervežti.

Perkėlimo išlaidas apmoka laikanti belaisvius valstybė.

III SKYRIUS

KARO BELAISVIŲ DARBAS

49 STRAIPSNIS

Bendrosios pastabos

Laikanti belaisvius valstybė gali panaudoti fiziškai sveikų karo belaisvių darbą, atsižvelgdama į jų amžių, lytį, rangą ir fizines galimybes, ypač siekdama palaikyti gerą jų fizinę formą ir psichinę sveikatą.

Iš karo belaisvių puskarininkių galima reikalauti dirbti tik prižiūrimąjį darbą. Tie, kurių tam neprireikė, gali prašyti kito tinkamo darbo, ir jis, jei įmanoma, turi būti jiems surastas.

Jei karininkai ir tolygaus statuso asmenys prašo tinkamo darbo, pagal galimybes jis turi būti jiems rastas, bet jokių būdu jie negali būti verčiami dirbti.

50 STRAIPSNIS

Leistini darbai

Be stovyklos valdymo, įrengimo ir jos priežiūros darbų, karo belaisviai gali būti verčiami dirbti darbus tik šiose srityse:

- a) žemės ūkyje;
- b) gamybos arba naudingųjų iškasenų gavybos pramonės šakose, taip pat apdirbamojoje pramonėje, išskyrus metalurgijos, mašinų gamybos ir chemijos pramonę; ne karinio pobūdžio ir paskirties viešuosius bei statybos darbus;
- c) nekarinio pobūdžio ar paskirties transporto arba pakrovimo ir iškrovimo darbus;
- d) prekyboje ir meno bei amatų srityje;
- e) namų ūkio darbus;
- f) nekarinio pobūdžio ir paskirties komunalinių paslaugų sferoje.

Pažeidus šias nuostatas, karo belaisviai, remdamiesi 78 straipsniu, gali pasinaudoti apskundimo teise.

51 STRAIPSNIS

Darbo sąlygos

Karo belaisviams sudaromos tinkamos darbo sąlygos, ypač tai pasakytina apie būstą, maistą, aprangą ir įrankius; šios sąlygos neturi būti blogesnės negu laikančios belaisvius valstybės piliečių, dirbančių panašų darbą; taip pat atsižvelgtina į klimato sąlygas.

Laikanti belaisvius valstybė, naudodamasi karo belaisvių darbu, privalo užtikrinti, kad belaisvių darbo vietose būtų tiksliai laikomasi nacionalinių darbo saugos įstatymų ir ypač technikos saugumo taisyklių.

Karo belaisviai mokomi ir aprūpinami tinkamomis teksiančiam dirbti darbui bei tokiomis pat kaip ir laikančios belaisvius valstybės piliečiai apsaugos priemonėmis. Laikantis 52 straipsnio nuostatų, belaisviai gali būti verčiami rizikuoti tiek, kiek ir civiliai darbininkai.

Jokiu būdu negalima sunkinti darbo sąlygų taikant drausmines priemones.

52 STRAIPSNIS

Pavojingas arba žeminantis darbas

Nė vieno karo belaisvio negalima naudoti kenksmingiems sveikatai arba pavojingiems darbams, nebent jis būtų savanoris.

Jokiam karo belaisviui negalima skirti darbo, kuris laikančios belaisvius valstybės kariškiui atrodytų žeminantis.

Minų arba panašių įtaisų šalinimas laikomas pavojingu darbu.

53 STRAIPSNIS

Darbo trukmė

Karo belaisvių darbo dienos trukmė, įskaitant laiką nuvykti į darbą ir grįžti, neturi būti per ilga ir jokiu būdu negali viršyti leistinos to rajono civiliams darbininkams, laikančios belaisvius valstybės piliečiams, dirbantiems tą patį darbą.

Darbo dienos viduryje karo belaisviams leidžiama pailsėti ne trumpiau kaip vieną valandą. Jeigu laikančios belaisvius valstybės darbininkų poilsis trunka ilgiau, tai ir belaisvių poilsio trukmė turi būti ilgesnė. Kiekvieną savaitę, pageidautina sekmadienį arba jų tėvynėje laikomą poilsio dieną, papildomai jiems leidžiama be pertraukos ilsėtis 24 valandas. Be to, kiekvienam belaisviui, išdirbusiam vienerius metus, priklauso nepertraukiamas aštuonių dienų mokamas poilsis.

Kai darbo apmokėjimas vienetinis, darbo diena neturi būti pernelyg ilga.

54 STRAIPSNIS

Darbo užmokestis. Nelaimingi atsitikimai darbe ir ligos

Karo belaisvių darbo užmokestis nustatomas vadovaujantis šios Konvencijos 62 straipsnio nuostatomis.

Karo belaisviams, nukentėjusiems darbe dėl nelaimingų atsitikimų arba susirgusiems bedirbant ar dėl darbo, suteikiama visa reikiama, atsižvelgiant į jų būklę, pagalba. Be to, tokiems karo belaisviams laikanti belaisvius valstybė privalo išduoti medicininę pažymą, kuria remdamiesi, jie galės pateikti ieškinį valstybei, nuo kurios jie priklauso, ir pažymos kopiją išsiųsti Centrinei karo belaisvių agentūrai, kaip nurodyta 123 straipsnyje.

55 STRAIPSNIS Medicininė priežiūra

Karo belaisvių darbingumas reguliariai tikrinamas, atliekant ne rečiau kaip kartą per mėnesį medicinines apžiūras. Jų metu ypač atkreiptinas dėmesys į darbo, kurį belaisviai priversti dirbti, pobūdį.

Jei kuris nors belaisvis mano esąs nedarbingas, jam leidžiama kreiptis į stovyklos medicinos vadovybę. Terapeutai ar chirurgai gali rekomenduoti atleisti nuo darbo belaisvius, kurie, jų manymu, yra nedarbingi.

56 STRAIPSNIS Darbo būriai

Darbo būrių organizavimas ir jų administravimas turi būti panašūs į karo belaisvių stovyklą.

Kiekvienas darbo būrys lieka karo belaisvių stovyklos kontroliuojamas ir yra jos administracinis padalinys. Karinė vadovybė ir minėtos stovyklos viršininkas, vadovaujami savo vyriausybės, yra atsakingi, kad darbo būriuose būtų laikomasi šios Konvencijos nuostatų.

Stovyklos viršininkas turi tvarkyti kasdienę priklausančių jo stovyklai darbo būrių apskaitą ir ją pateikti apsilankantiems valstybės globėjos, Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto arba kitų agentūrų, teikiančių pagalbą karo belaisviams, atstovams.

57 STRAIPSNIS Belaisviai, dirbantys pas privačius darbdavius

Su dirbančiais pas privačius asmenis karo belaisviais elgiamasi ne blogiau, kaip numato ši Konvencija, net tuo atveju, jei pastarieji yra atsakingi už jų apsaugą ir globą. Laikanti belaisvius valstybė, karinė vadovybė ir stovyklos, kuriai šie belaisviai priklauso, viršininkas yra tiesiogiai atsakingi už tokių karo belaisvių išlaikymą, rūpinimąsi jais, elgesį su jais ir darbo užmokesčio mokėjimą.

Šie belaisviai turi teisę palaikyti ryšį su stovyklą, kurioms jie priklauso, belaisvių atstovais.

IV SKYRIUS KARO BELAISVIŲ FINANSINIAI IŠTEKLIAI

58 STRAIPSNIS Grynieji pinigai

Prasidėjus karo veiksams ir belaukiant, kol tuo klausimu bus susitarta su valstybe globėja, laikanti belaisvius valstybė gali pati nustatyti maksimalią pinigų sumą grynaisiais ar kita panašia forma, kurią belaisviai gali pasilikti. Bet koks teisėtai jiems priklausantis jų turimas ir iš jų atimtas

ar sulaikytas perteklius padedamas į jų asmeninę sąskaitą kartu su jų pačių įdėtais pinigais ir negali būti pakeistas į jokią kitą valiutą be jų sutikimo.

Kai karo belaisviams leidžiama pirkti prekių mokant grynaisiais pinigais arba naudotis paslaugomis už stovyklos ribų, moka patys belaisviai arba stovyklos administracija, perkeldama tą sumą į suinteresuotų belaisvių sąskaitas. Laikanti belaisvius valstybė turi nustatyti šiuo klausimu būtinas taisykles.

59 STRAIPSNIS

Iš belaisvių atimtos grynųjų pinigų sumos

Grynieji pinigai laikančios belaisvius valstybės valiuta, remiantis 18 straipsniu atimti iš karo belaisvių imant juos į nelaisvę, padedami į jų asmenines sąskaitas, vadovaujantis šio skyriaus 64 straipsnio nuostatomis.

Pinigų sumos laikančios belaisvius valstybės valiuta, gautos pakeitus atimtas kartu iš karo belaisvių pinigų sumas kita valiuta, taip pat įrašomos į jų asmenines sąskaitas.

60 STRAIPSNIS

Atlyginimo avansas

Laikanti belaisvius valstybė turi kas mėnesį mokėti visiems karo belaisviams atlyginimo avansą, kurio dydis, pakeitus į minėtos valstybės valiutą, lygus šioms nustatytoms sumoms:

I kategorija: žemesnio negu seržanto laipsnio belaisviai – aštuoni Šveicarijos frankai;

II kategorija: seržantai ir kiti puskarininkiai arba to paties rango belaisviai – dvylika Šveicarijos frankų;

III kategorija: viršilos ir karininkai iki majoro laipsnio arba jiems prilystančio rango belaisviai – penkiasdešimt Šveicarijos frankų;

IV kategorija: majorai, papulkininkiai, pulkininkai arba to paties rango belaisviai – šešiasdešimt Šveicarijos frankų;

V kategorija: generolai arba to paties rango belaisviai – septyniasdešimt penki Šveicarijos frankai.

Tačiau suinteresuotos konflikto šalys gali specialiais susitarimais pakeisti prieš tai išvardytų kategorijų belaisviams priklausančio atlyginimo avanso dydį.

Be to, jeigu sumos, nurodytos pirmojoje pastraipoje, pasirodytų neproporcingai didelės, palyginti su laikančios belaisvius valstybės ginkluotųjų pajėgų atlyginimu, arba dėl kokios nors priežasties keltų rimtų sunkumų laikančiai belaisvius valstybei, laukdama, kol bus specialiai susitarta su valstybe, kuriai belaisviai priklauso, dėl nurodytų sumų pakeitimo laikanti belaisvius valstybė:

a) ir toliau turi pervesti į asmenines belaisvių sąskaitas nurodytas pirmojoje pastraipoje sumas;

b) gali laikinai riboti sumas, mokamas karo belaisviams iš atlyginimo avanso jų asmeniniams poreikiams, iki sumų, kurios yra pakankamos, bet pirmos kategorijos asmenims neturi būti mažesnės už tas, kurias laikanti belaisvius valstybė moka savo ginkluotųjų pajėgų nariams.

Apie ribojimų priežastis nedelsiant pranešama valstybei globėjai.

61 STRAIPSNIS

Papildomas atlyginimas

Laikanti belaisvius valstybė priims kaip papildomą atlyginimą skirti pinigų sumas, kurias valstybė, kuriai belaisviai priklauso, jiems gali atsiųsti, tuo atveju, kai kiekvienam tos pačios kategorijos belaisviui bus skiriamos vienodo dydžio sumos, jos bus mokamos visiems tos

kategorijos belaisviams, priklausantiems tai valstybei, ir remiantis 64 straipsnio nuostatomis padėtos į asmenines jų sąskaitas kiek galima greičiau. Šis papildomas atlyginimas neatleidžia laikančios belaisvius valstybės nuo kokių nors kitų šios Konvencijos numatytų įsipareigojimų.

62 STRAIPSNIS

Darbo užmokestis

Karo belaisviams teisingą darbo užmokestį turi tiesiogiai mokėti laikanti juos nelaisvėje valdžia. Jo dydį nustato minėta valdžia, tačiau jis niekada negali būti mažesnis už vieną ketvirtąją Šveicarijos franko už visą darbo dieną. Laikanti belaisvius valstybė turi pranešti karo belaisviams, taip pat per valstybę globėją – valstybei, kuriai jie priklauso, savo nustatytą darbo dienos užmokesčio dydį.

Laikanti nelaisvėje valdžia taip pat turi mokėti darbo užmokestį karo belaisviams, kurie yra paskirti nuolatinėms pareigoms arba kvalifikuotam ar pusiau kvalifikuotam darbui, susijusiems su stovyklos valdymu, įrengimu ar priežiūra, taip pat belaisviams, kuriems paskirta vykdyti medicininės ar religinės pareigas savo draugų labui.

Darbo užmokestis belaisvių atstovui, jo patarėjams, jei jų yra, ir jo padėjėjams mokamas iš fondo, sudaryto iš kiosko pelno. Šio užmokesčio dydį nustato belaisvių atstovas ir tvirtina stovyklos viršininkas. Jeigu tokio fondo nėra, laikanti nelaisvėje valdžia šiems belaisviams turi mokėti teisingo dydžio darbo užmokestį.

63 STRAIPSNIS

Lėšų pervedimas

Karo belaisviams leidžiama gauti piniginių perlaidų, adresuotų jiems asmeniškai arba kolektyviai.

Kiekvienas karo belaisvis gali pats tvarkyti savo sąskaitos kredito likutį, kaip nurodyta tolesniame straipsnyje, neperžengdamas laikančios belaisvius valstybės, kuri vykdytų reikalaujamus mokėjimus, nustatytų ribų. Jei bus laikomasi būtinų, laikančios belaisvius valstybės požiūriu, finansinių ir valiutinių ribojimų, karo belaisviams taip pat bus leidžiama atlikti mokėjimus į užsienį. Tuo atveju mokėjimai, karo belaisvių adresuoti išlaikytiniams, vykdomi pirmiausia.

Bet kokių atveju valstybės, kuriai jie priklauso, sutikimu belaisviai galės atlikti mokėjimus savo šalyje tokia tvarka: laikanti belaisvius valstybė turi nusiųsti per valstybę globėją minėtai valstybei pranešimą su visa reikiama informacija apie karo belaisvio ir mokėjimo gavėją bei mokamos sumos dydį laikančios belaisvius valstybės valiuta. Minėtas pranešimas belaisvio pasirašomas ir stovyklos viršininko parašu patvirtinamas. Laikanti belaisvius valstybė įrašo šią sumą į belaisvio sąskaitos debetą; tokiu būdu įrašytas į debetą sumas ji turi įrašyti į valstybės, kuriai belaisviai priklauso, kreditą.

Prieš tai išdėstytoms nuostatomis taikyti laikanti belaisvius valstybė gali pasinaudoti Tipinėmis taisyklėmis, pateikiamomis šios Konvencijos V priede.

64 STRAIPSNIS

Belaisvių sąskaitos

Laikanti belaisvius valstybė kiekvienam karo belaisviui atidaro asmeninę sąskaitą, kurioje nurodoma bent ši informacija:

1) sumos, priklausančios belaisviui ar jo gautos kaip atlyginimo avansas, darbo užmokestis ar atėjusios iš kokių nors kitų šaltinių; iš jo atimtos sumos laikančios belaisvius valstybės valiuta; iš jo atimtos ir jo prašymu pakeistos į minėtos valstybės valiutą sumos;

2) mokėjimai belaisviui grynaisiais pinigais arba kokia nors kita panašia forma; mokėjimai, atlikti jo vardu ir jo prašymu; sumos, pervestos vadovaujantis 63 straipsnio trečiąja pastraipa.

65 STRAIPSNIS

Belaisvių sąskaitų tvarkymas

Kiekvienas įrašas karo belaisvio sąskaitoje papildomai patvirtinamas jo arba jo vardu veikiančio belaisvių atstovo parašu arba inicialais.

Karo belaisviams visada leidžiama pakankamai susipažinti su savo sąskaitomis ir gauti jų kopijas, ir jas taip pat gali patikrinti valstybių globėjų atstovai lankydami stovykloje.

Perkeliant karo belaisvius iš vienos stovyklos į kitą, jų asmeninės sąskaitos persiunčiamos, kur jie bus. Kai laikanti belaisvius valstybė perduoda juos kitai, jiems priklausantys kita negu laikančios belaisvius valstybės valiuta pinigai taip pat persiunčiami. Dėl bet kokių kitų jų sąskaitos kredite esančių pinigų sumų jiems išduodamos pažymos.

Suinteresuotos konflikto šalys gali susitarti periodiškai viena kitą informuoti per valstybę globėją apie karo belaisvių sąskaitose esančias sumas.

66 STRAIPSNIS

Sąskaitų uždarymas

Nelaisvei dėl karo belaisvio paleidimo arba jo repatrijavimo pasibaigus, laikanti belaisvius valstybė privalo išduoti jam įgalioto tos valstybės karininko pasirašytą dokumentą, kuriame nurodomas tuo metu jam priklausantis kredito likutis. Be to, laikanti belaisvius valstybė turi per valstybę globėją pasiūsti valstybei, kuriai karo belaisviai priklauso, sąrašus su visa reikiama informacija apie visus karo belaisvius, kurių nelaisvė baigėsi repatrijavimu, išlaisvinimu, pabėgimu, mirtimi ar kaip nors kitaip, ir nurodyta jų kredito likučio suma. Kiekvienas tokio sąrašo lapas patvirtinamas laikančios belaisvius valstybės įgaliotojo atstovo.

Bet kuri ankstesnė šio straipsnio nuostata gali būti pakeista konflikto šalių tarpusavio susitarimu.

Valstybė, kuriai karo belaisvis priklauso, yra atsakinga už jam priklausančio, nelaisvei pasibaigus, iš laikančios belaisvius valstybės kredito likučio nustatymą.

67 STRAIPSNIS

Sureguliojimas tarp konflikto šalių

Atlyginimo avansai, mokami karo belaisviams remiantis 60 straipsniu, laikomi avansais, mokamais valstybės, kuriai jie priklauso, vardu. Šie atlyginimo avansai, kaip ir visi kiti mokėjimai, atlikti minėtos valstybės remiantis 63 straipsnio trečiąja pastraipa ir 68 straipsniu, taps suinteresuotų šalių susitarimų objektu karo veiksams pasibaigus.

68 STRAIPSNIS

Kompensacijų reikalavimai

Bet koks karo belaisvio reikalavimas gauti kompensaciją dėl sužalojimo ar kito suluošinimo darbe pateikiamas valstybei, kuriai jis priklauso, per valstybę globėją. Remdamasi 54 straipsniu, laikanti belaisvius valstybė visais atvejais privalo suinteresuotam karo belaisviui išduoti dokumentą, kuriame nurodoma sužalojimo ar invalidumo pobūdis, kokiomis aplinkybėmis tai įvyko ir paskirto ambulatorinio ar gydymo stacionare duomenys. Šį dokumentą pasirašo laikančios belaisvius valstybės atsakingas karininkas, o medicininius duomenis patvirtina karo gydytojas.

Bet koks karo belaisvio kompensacijos už savo asmeninius daiktus, pinigus ar vertybes, konfiskuotus laikančios belaisvius valstybės, remiantis 18 straipsniu, ir negrąžintus jį repatrijuojant, arba už nuostolius, įtariant, jog jie atsirado dėl laikančios belaisvius valstybės ar kurio nors jos tarnautojo kaltės, reikalavimas taip pat siunčiamas valstybei, kuriai belaisvis priklauso. Nepaisant to, visi tokie asmeniniai daiktai, reikalingi karo belaisviams būnant nelaisvėje, pakeičiami laikančios belaisvius valstybės sąskaita. Visais atvejais laikanti belaisvius valstybė privalo karo belaisviui išduoti atsakingo karininko pasirašytą dokumentą, kuriame nurodomos visos žinomos priežastys, dėl kurių jam nėra sugrąžinti jo daiktai, pinigai ar vertybės. Šio dokumento kopija turi būti nusiųsta valstybei, kuriai karo belaisvis priklauso, per Centrinę karo belaisvių agentūrą, nurodytai 123 straipsnyje.

V SKYRIUS KARO BELAISVIŲ RYŠIAI SU IŠORINIU PASAULIU

69 STRAIPSNIS

Pranešimas apie priemones, kurių imtasi

Kai tik karo belaisviai atsiduria laikančios belaisvius valstybės valioje, pastaroji turi nedelsdama juos ir valstybę, kuriai jie priklauso, per valstybę globėją informuoti, kokių imtasi priemonių šio skyriaus nuostatomis vykdyti. Ji taip pat privalo pranešti suinteresuotoms šalims apie visus vėlesnius šių priemonių pakeitimus.

70 STRAIPSNIS

Paėmimo į nelaisvę kortelė

Kiekvienam belaisviui tuoj pat paėmus į nelaisvę arba ne vėliau kaip per savaitę nuo atvykimo į stovyklą, net jei tai tranzito stovyklą, taip pat dėl ligos ar perkėlimo į ligoninę arba kitą stovyklą suteikiama galimybė parašyti tiesiogiai, viena vertus, savo šeimai ir, kita vertus, Centrinei karo belaisvių agentūrai, nurodytai 123 straipsnyje, atviruką, jei įmanoma, panašaus į pridedamo prie šios Konvencijos tipinio pavyzdžio su pranešimu apie savo paėmimą į nelaisvę, adresą ir sveikatos būklę. Šie atvirukai išsiunčiami kiek galima skubiau ir jų jokia būdu negalima sulaikyti.

71 STRAIPSNIS

Susirašinėjimas

Karo belaisviams leidžiama siųsti ir gauti laiškų bei atvirukų. Laikanti belaisvius valstybė, ir, manydama esant reikalinga riboti kiekvieno karo belaisvio siunčiamų laiškų bei atvirukų skaičių, privalo leisti išsiųsti ne mažiau kaip du laiškus ir keturis atvirukus per mėnesį, išskyrus paėmimo į nelaisvę korteles, nurodytas 70 straipsnyje, parašytas, kiek įmanoma, pagal pridedamus prie šios Konvencijos tipinius pavyzdžius. Kitus ribojimus galima taikyti, tik jeigu valstybė globėja turi pagrindo manyti tai daranti suinteresuotų karo belaisvių labai dėl vertimo sunkumų, kilusių laikančiai belaisvius valstybei negalint rasti pakankamai kvalifikuotų lingvistų būtinai cenzūrai. Karo belaisviams adresuotą korespondenciją galima riboti tik valstybės, kuriai belaisviai priklauso, įsakymu, kartais – laikančios belaisvius valstybės prašymu. Šie laiškai ir atvirukai privalo būti išsiunčiami kuo greičiausiu laikančiai belaisvius valstybei prieinamu būdu; jų sulaikymo arba pristatymo sulaikymo negalima naudoti kaip drausminės priemonės.

Karo belaisviams, ilgai negaunantiems žinių arba neturintiems galimybių gauti žinių iš savo artimųjų ar siųsti jiems žinių paprastu paštu, taip pat esantiems labai toli nuo savo namų, turi būti leista siųsti telegramas, pervedant išlaidas į asmenines karo belaisvių sąskaitas, kurias turi laikanti

belaisvius valstybė, arba apmokant jų turimais pinigais. Ypatingos skubos atvejais belaisviams taip pat suteikiama tokia galimybė.

Paprastai karo belaisviai turi susirašinėti gimtąją kalbą. Konflikto šalys gali leisti susirašinėti ir kitomis kalbomis.

Maišai su karo belaisvių paštu patikimai užantspauduojami bei užklijuotos kortelės su aiškiai nurodytu jų turiniu ir adresu jų paskirties pašto skyriui.

72 STRAIPSNIS

Pagalbos siuntos

I. Bendrieji principai

Karo belaisviams leidžiama gauti paštu arba kitais būdais individualius siuntinius arba kolektyvines siuntas, ypač su maisto produktais, drabužiais, medikamentais ir daiktais jų dvasiniams poreikiams tenkinti, švietimui ar poilsiui, įskaitant knygas, kulto reikmenis, aparatūrą moksliniam darbui, egzaminų medžiagą, muzikos instrumentus, sporto inventorių ir priemones, leidžiančias karo belaisviams tęsti studijas ar savo kultūrinę veiklą.

Šios siuntos jokių būdu neatleidžia laikinės belaisvius valstybės nuo jai šios Konvencijos numatytų įpareigojimų.

Tokių siuntų ribojimai galimi tik valstybės globėjos siūlymu pačių belaisvių labui ar Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto arba kurios nors kitos pagalbą belaisviams teikiančios organizacijos siūlymu tik dėl jų pačių siuntų esant dideliame transporto ar ryšių apkrovimui.

Dėl individualių siuntinių ir kolektyvinės pagalbos siuntimo sąlygų suinteresuotos valstybės prireikus gali sudaryti specialius tarpusavio susitarimus, tačiau jie jokių būdu negali trukdyti belaisviams gauti siunčiamą pagalbą. Knygų negalima siųsti kartu su maisto produktais ir drabužiais. Medikamentai paprastai siunčiami kolektyvinėse siuntose.

73 STRAIPSNIS

II. Kolektyvinė pagalba

Nesant specialių suinteresuotų valstybių tarpusavio susitarimų dėl kolektyvinių pagalbos siuntų gavimo ir paskirstymo tvarkos, taikomi prie šios Konvencijos pridedami taisyklės ir nuostatai dėl kolektyvinių siuntų.

Minėti specialūs susitarimai jokių būdu neturi riboti belaisvių atstovų teisės atsiimti karo belaisviams skirtų kolektyvinių pagalbos siuntų, jas paskirstyti arba tvarkyti atsižvelgiant į belaisvių interesus.

Tokie susitarimais negali riboti nei valstybės globėjos, nei Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto ar kurios kitos karo belaisviams teikiančios pagalbą ir atsakingos už kolektyvinių siuntų perdavimą organizacijos atstovų teisės kontroliuoti tų siuntų paskirstymą gavėjams.

74 STRAIPSNIS

Atleidimas nuo mokesčio už pašto ir transporto paslaugas

Visos pagalbos siuntos karo belaisviams neapmokestinamos importo, muito ir kitais mokesčiais.

Korespondencija, pagalbos siuntos ir leidžiamos piniginės perlaidos, adresuotos karo belaisviams arba jų siunčiamos paštu, tiesiogiai arba per Informacijos biurą, numatytą 122 straipsnyje, ar per Centrinę karo belaisvių agentūrą, numatytą 123 straipsnyje, atleidžiamos nuo bet kokių mokesčių už pašto paslaugas tiek šalyse siuntėjoje ir gavėjoje, tiek ir tarpinėse šalyse.

Jeigu pagalbos karo belaisviams siuntų dėl svorio ar kokios nors kitos priežasties negalima siųsti paštu, jų gabenimo išlaidas privalo apmokėti laikanti belaisvius valstybė visose savo

kontroliuojamose teritorijose. Kitos valstybės, Konvencijos dalyvės, pervežimo išlaidas apmoka savo teritorijose.

Nesant specialių suinteresuotų šalių tarpusavio susitarimų, visas tokių siuntų gabenimo išlaidas, kurioms netaikomos prieš tai minėtos lengvatos, apmoka siuntėjai.

Aukštosios susitariančiosios šalys turi stengtis, kiek įmanoma, sumažinti tarifus už siunčiamas karo belaisvių arba jiems adresuotas telegramas.

75 STRAIPSNIS

Specialios transporto priemonės

Tuo atveju, jeigu karinės operacijos sutrukdytų suinteresuotoms valstybėms įvykdyti savo įsipareigojimą garantuoti siuntų, minimų 70, 71, 72 ir 77 straipsniuose, pervežimą, suinteresuotos valstybės globėjos, Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas arba bet kuri kita organizacija konflikto šalių pritarimu gali imtis organizuoti šių siuntų pervežimą tinkamomis priemonėmis (geležinkelio vagonais, sunkvežimiais, laivais arba orlaiviais ir pan.). Tuo tikslu aukštosios susitariančiosios šalys turi pasistengti parūpinti joms šias transporto priemones ir leisti judėti, ypač išduoti būtinus leidimus.

Šias transporto priemones taip pat galima naudoti gabenti:

a) korespondencijai, sąrašams ir pranešimams, kuriais keičiasi Centrinė informacijos agentūra, nurodyta 123 straipsnyje, ir nacionaliniai biurai, numatyti 122 straipsnyje;

b) korespondencijai ir pranešimams apie karo belaisvius, kuriais keičiasi valstybės globėjos, Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas ar kuri kita belaisviams pagalbą teikianti organizacija tiek su savo atstovais, tiek ir su konflikto šalimis.

Šios nuostatos jokių būdu neriboja nė vienos konflikto šalies teisės pasirūpinti kitomis transporto priemonėmis, jeigu jai tai priimtinau, negu trukdo išduoti leidimų šioms transporto priemonėms savitarpio susitarimu nustatytais sąlygomis.

Nesant specialių susitarimų, transporto priemonių naudojimo išlaidas proporcingai apmoka tos konflikto šalys, kurių piliečiams šios paslaugos teikiamos.

76 STRAIPSNIS

Cenzūravimas ir tikrinimas

Karo belaisviams ir jų pačių siunčiama korespondencija cenzūruojama kiek galima greičiau. Paštą gali cenzūruoti tik valstybės – siuntėja ir gavėja, ir kiekviena jų – tik vieną kartą.

Karo belaisviams skirtos siuntos tikrinamos tokiomis sąlygomis, kad nebūtų pakenkta jose esantiems daiktams; išskyrus, esant rašytai ar spausdintai medžiagai, kai tai daroma dalyvaujant pačiam adresatui arba jo tinkamai įgaliotam draugui belaisviui. Remiantis cenzūravimo sunkumais, individualių ar kolektyvinių siuntų perdavimo belaisviams negalima užlaikyti.

Bet koks konflikto šalių kariniais ar politiniais sumetimais įvestas korespondencijos draudimas turi būti laikinas ir trukti kiek įmanoma trumpiau.

77 STRAIPSNIS

Teisinių dokumentų surašymas, tvarkymas ir persiuntimas

Laikančios belaisvius valstybės privalo sudaryti visas sąlygas per valstybę globėją ar 123 straipsnyje numatytą Centrinę karo belaisvių agentūrą karo belaisviams skirtiems arba jų pačių siunčiamiems aktams ir dokumentams, ypač įgaliojimams ir testamentams, persiųsti.

Visais atvejais jos privalo padėti karo belaisviams surašyti ir sutvarkyti tokius dokumentus; ypač jos turi leisti jiems konsultuotis su juristais ir imtis visų reikiamų priemonių jų parašams patvirtinti.

VI SKYRIUS KARO BELAISVIŲ IR VADOVYBĖS SANTYKIAI

I SKIRSNIS Karo belaisvių skundai dėl nelaisvės sąlygų

78 STRAIPSNIS Skundai ir prašymai

Karo belaisviai turi teisę pateikti karinei vadovybei, kurios valioje jie yra, prašymus dėl nelaisvės sąlygų.

Jie taip pat turi neribojamą teisę kreiptis į valstybių globėjų atstovus ar per belaisvių atstovą arba, jei mano esant reikalinga, tiesiogiai siekdami atkreipti jų dėmesį į tuos nelaisvės aspektus, dėl kurių jie skundžiasi.

Šių prašymų ir skundų negalima riboti arba įtraukti į 71 straipsnyje nurodytą korespondencijos kvotą. Jie nedelsiant persiunčiami. Net jeigu jie pripažįstami esą be pagrindo, už tai negalima skirti jokių nuobaudų.

Belaisvių atstovai gali periodiškai siųsti oficialius pranešimus valstybių globėjų atstovams ir pranešti jiems apie padėtį stovyklose ir karo belaisvių poreikius.

II SKIRSNIS KARO BELAISVIŲ ATSTOVAI

79 STRAIPSNIS Rinkimai

Visur, kur yra karo belaisvių, išskyrus ten, kur yra karininkų, belaisviai gali laisvai rinkti slaptu balsavimu kas šešis mėnesius, taip pat atsiradus vakancijai, belaisvių atstovus, kuriems patikėta jiems atstovauti valstybėms globėjoms, Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui ar bet kuriai kitai jiems teikiančiai pagalbą organizacijai. Šie belaisvių atstovai gali būti perrenkami.

Karininkų ir to paties statuso asmenų stovyklose arba mišrioje stovyklose aukščiausiasis belaisvių karininkas bus laikomas jų atstovu. Karininkų stovyklose jam padeda vienas ar keli karininkų išrinkti patarėjai; mišrioje stovyklose jo padėjėjai renkami iš karo belaisvių ne karininkų.

Į karo belaisvių darbo stovyklas skiriami tos pačios pilietybės belaisviai karininkai, kad galėtų vykdyti stovyklos administravimo pareigas, už kurias atsakingi karo belaisviai. Šie karininkai renkami belaisvių atstovais remiantis šio straipsnio pirmąja pastraipa. Tuo atveju belaisvių atstovų padėjėjai renkami iš karo belaisvių ne karininkų.

Kiekvienas išrinktas atstovas gali pradėti eiti savo pareigas tik, kai laikanti belaisvius valstybė patvirtina. Jeigu laikanti belaisvius valstybė atsisako patvirtinti jo draugų karo belaisvių išrinktą karo belaisvį, ji turi pranešti valstybei globėjai tokio atsisakymo priežastį.

Belaisvių atstovas visada yra tos pačios pilietybės, kalba ta pačia kalba ir laikosi tų pačių papročių kaip ir karo belaisviai, kuriems jis atstovauja. Taigi karo belaisviai, paskirstyti į skirtingus stovyklos skyrius pagal pilietybę, kalbą ir papročius, turi kiekviename sektoriuje savo belaisvių atstovą remiantis ankstesnių pastraipų nuostatomis.

80 STRAIPSNIS Pareigos

Belaisvių atstovai prisideda prie fizinės, dvasinės ir intelektualinės karo belaisvių gerovės.

Ypač jeigu karo belaisviai nutaria sukurti savitarpio pagalbos sistemą, ši organizacija esti belaisvių atstovo žinioje, šalia tam tikrų pareigų, kurios jam patikėtos kitų šios Konvencijos nuostatų.

Belaisvių atstovai vien dėl savo pareigų nelaikomi atsakingais už kokius nors karo belaisvių nusižengimus.

81 STRAIPSNIS

Prerogatyvos

Iš belaisvių atstovų nereikalaujama dirbti jokio kito darbo, jei tai apsunkintų jų pareigų vykdymą.

Belaisvių atstovai gali pasiskirti iš belaisvių reikiamus padėjėjus. Jiems sudaromos visos materialios sąlygos, ypač suteikta tam tikra judėjimo laisvė, reikalinga savo pareigoms vykdyti (darbo būriams tikrinti, siuntoms priimti ir t. t.).

Belaisvių atstovams leidžiama lankytis patalpose, kuriuose laikomi karo belaisviai, ir kiekvienas karo belaisvis turi teisę laisvai konsultuotis su savo belaisvių atstovu.

Taip pat belaisvių atstovams sudaromos visos sąlygos naudotis paštu ir telegrafu ryšiui su laikančia nelaisvėje valdžia, valstybėmis globėjomis, Tarptautiniu Raudonojo Kryžiaus komitetu ir jų atstovais, mišriomis medicinos komisijomis, taip pat organizacijomis, teikiančiomis pagalbą karo belaisviams, palaikyti. Darbo būrių belaisvių atstovai privalo turėti tokias pat sąlygas susisiekti su pagrindinės stovyklos belaisvių atstovais. Šių pranešimų negalima riboti ir įtraukti į 71 straipsnyje minimą kvotą.

Perkeliamiems belaisvių atstovams duodama pakankamai laiko savo įpėdiniams su einamaisiais reikalais supažindinti.

Atleidimo atveju priežastys pranešamos valstybei globėjai.

III SKIRSNIS

BAUDŽIAMOSIOS IR DRAUSMINĖS SANKCIJOS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

82 STRAIPSNIS

Taikytini įstatymai

Karo belaisviai paklūsta laikančios belaisvius valstybės ginkluotosiose pajėgose galiojantiems įstatymams, statutams ir įsakymams; laikanti belaisvius valstybė turi teisę imtis teisminių arba drausminių priemonių prieš kiekvieną šiuos įstatymus, statutus ar įsakymus pažeidusį karo belaisvį. Tačiau neleidžiama imtis teisminių procesų ar bausmių, prieštaraujančių šio skirsnio nuostatoms.

Jeigu pagal laikančios belaisvius valstybės įstatymus, statutus ar įsakymus karo belaisvių veiksmai yra baustini, o tokie veiksmai, įvykdyti laikančios belaisvius valstybės kariuomenės nario, nėra baustini, tai už tokius veiksmus skirtinos tik drausminės nuobaudos.

83 STRAIPSNIS

Drausminės nuobaudos ar teismo proceso pasirinkimas

Sprendžiant, kokią bausmę – teisminę ar drausminę – skirti už nusikaltimą, kuriuo kaltinamas karo belaisvis, laikanti belaisvius valstybė siekia, kad kompetentingi asmenys būtų kiek galėdami atlaidesni ir taikytų, kur įmanoma, pirmiau drausmines negu teismines priemones.

84 STRAIPSNIS

Teismai

Karo belaisvį gali teisti tik karo teismas, jeigu tik laikančios belaisvius valstybės įstatymai specialiai leidžia civiliniams teismams teisti laikančios belaisvius valstybės ginkluotųjų pajėgų narių už tą patį nusikaltimą, koku kaltinamas karo belaisvis.

Jokiu būdu karo belaisvio negali teisti nė vienas teismas, negalįs užtikrinti pagrindinių visuotinai pripažintų nepriklausomumo ir nešališkumo garantijų, ypač kurio teisminės procedūros nesuteikia kaltinamajam teisių ir gynybos būdų, numatytų 105 straipsnyje.

85 STRAIPSNIS

Nusikaltimai, įvykdyti iki patenkant į nelaisvę

Karo belaisvius, persekiojamus pagal laikančios belaisvius valstybės įstatymus už veikas, įvykdytas iki patenkant į nelaisvę, gina ši Konvencija, net jeigu jie pripažinti kaltais.

86 STRAIPSNIS

„Non bis in idem“

Nė vieno karo belaisvio negalima bausti du kartus už tą pačią veiką arba remiantis tuo pačiu kaltinimu.

87 STRAIPSNIS

Bausmės

Laikančios belaisvius valstybės karinė vadovybė ir karo teismai negali skirti karo belaisviams jokių kitų bausmių, išskyrus tas, kurios numatytos už tokias pačias veikas tos valstybės ginkluotųjų pajėgų nariams.

Skirdami bausmę, teismai arba laikančios belaisvius valstybės valdžia turi visiškai atsižvelgti į tai, kad kaltinamasis, nebūdamas laikančios belaisvius valstybės pilietis, nėra su ja susijęs lojalumo saitais ir yra jos valdžioje tik dėl nuo jo valios nepriklausančių aplinkybių. Minėti teismai ir valdžia turi galimybę sušvelninti bausmę už pažeidimą, kuriuo belaisvis kaltinamas, ir todėl neprivalo laikytis bausmės minimumo reikalavimo.

Draudžiama skirti kolektyvines bausmes už individualias veikas, fizinės bausmės, laikyti uždarytus tamsoje ir apskritai kankinti ar žiauriai elgtis.

Laikanti belaisvius valstybė neturi teisės iš jokio belaisvio atimti jo laipsnio ar uždrausti jam nešioti skiriamuosius ženklus.

88 STRAIPSNIS

Bausmių vykdymas

Su atliekančiais drausmines ar teisminės bausmės karininkais, puskarininkiais ir kareiviais negalima elgtis griežčiau negu su to paties laipsnio laikančios belaisvius valstybės ginkluotųjų pajėgų nariais, atliekančiais tokias pačias bausmes.

Karo belaisvei moteriai negalima skirti griežtesnės bausmės ar elgtis su atliekančia bausmę griežčiau, negu kad skiriama bausmė ir elgiama su moterimi, priklausančia laikančios belaisvius valstybės ginkluotosioms pajėgoms ir padariusia tokį patį nusikaltimą.

Jokiu būdu nė vienai karo belaisvei negalima skirti griežtesnės bausmės ar elgtis su ja griežčiau, jai atliekant bausmę, negu kad skiriama bausmė ar elgiama su laikančios belaisvius valstybės ginkluotųjų pajėgų nariu vyru, nubaustu už tokį patį nusikaltimą.

Su karo belaisviais, atlikusiais drausmines ar teismines bausmes, reikia elgtis lygiai taip pat kaip ir su kitais karo belaisviais.

II. DRAUSMINĖS NUOBAUDOS

89 STRAIPSNIS

Bendrosios pastabos

I. Bausmės formos

Karo belaisviams gali būti skiriamos šios drausminės nuobaudos:

- 1) piniginė bauda, neviršijanti 50 proc. atlyginimo avanso ir darbo užmokesčio, skiriamų pagal 60 ir 62 straipsnių nuostatas, ne ilgiau kaip trisdešimčiai dienų;
- 2) šioje Konvencijoje nenumatytų privilegijų atėmimas;
- 3) papildomas darbas be eilės, tačiau ne ilgiau kaip dvi valandas per dieną;
- 4) įkalinimas.

Trečiame punkte nurodyta nuobauda negali būti skiriama karininkams.

Skiriamos drausminės nuobaudos jokių būdu negali būti nehumaniškos, žiaurios arba pavojingos karo belaisvių sveikatai.

90 STRAIPSNIS

II. Bausmių trukmė

Vienos bausmės trukmė niekada negali viršyti trisdešimties dienų. Įkalinimo laikas, laukiant bylos dėl drausminio nusižengimo nagrinėjimo ar drausminės nuobaudos paskyrimo, įskaitomas į karo belaisviui paskirtos bausmės laiką.

Prieš tai minėtas didžiausias trisdešimties dienų terminas negali būti pailgintas, net jeigu karo belaisvis, jam paskiriant bausmę, vienu metu turi atsakyti už kelias veikas nepaisant to, susijusios šios veikos ar ne.

Nuo drausminės nuobaudos paskyrimo iki jos įvykdymo negali praeiti daugiau kaip mėnuo.

Jeigu karo belaisviui paskiriama nauja drausminė nuobauda, tai tarp dviejų bausmių atlikimo turi praeiti ne mažiau kaip trys dienos, jeigu viena iš bausmių truko 10 ir daugiau dienų.

91 STRAIPSNIS

Pabėgimas

I. Pavykęs pabėgimas

Karo belaisvio pabėgimas laikomas pavykusiu, jei jis:

- 1) prisijungė prie valstybės, kuriai jis priklauso, ar valstybės sąjungininkės ginkluotųjų pajėgų;
- 2) paliko teritoriją, kontroliuojamą laikančios belaisvius valstybės ar jos sąjungininkės;
- 3) pateko į laivą, plaukiantį su tos valstybės, kuriai jis priklauso, arba jos sąjungininkės vėliava ir esantį laikančios belaisvius valstybės teritoriniuose vandenyse, bet nepavaldų jos kontrolei.

Karo belaisviai, kuriems pavyko pabėgti, kaip nurodyta šiame straipsnyje, vėl patekę į nelaisvę negali būti už tai baudžiami.

92 STRAIPSNIS

II. Nepavykęs pabėgimas

Mėginančiam pabėgti ir sugautam iki pagal 91 straipsnį pavykusio pabėgimo karo belaisviui už tai galima skirti tik drausminę nuobaudą, net jei tai yra kartotinis nusižengimas.

Pakartotinai sugautas karo belaisvis nedelsiant perduodamas kompetentingai karinei vadovybei.

Neprieštaraujant 88 straipsnio 4 pastraipai, karo belaisviai, nubausti už nesėkmingą pabėgimą, gali būti ypač griežtai prižiūrimi. Ši priežiūra neturi atsiliepti jų sveikatos būklei, turi būti vykdoma karo belaisvių stovykloje ir neatimti šios Konvencijos jiems teikiamų garantijų.

93 STRAIPSNIS

III. Susiję nusikaltimai

Jei prieš karo belaisvį pradedamas teismo procesas dėl bėgant ar mėginant pabėgti įvykdytų nusikaltimų, pabėgimas ar mėginimas pabėgti, net jei jis yra kartotinis, nelaikomas sunkinančia aplinkybe.

Remiantis 83 straipsnio nuostata, nusikaltimai, karo belaisvių įvykdyti turint vienintelį tikslą palengvinti pabėgimą ir nesukėlę jokių smurtinių veiksmų gyvybei ar sveikatai, kaip antai: nusikaltimai visuomeninei nuosavybei, vagystė neketinant praturtėti, dokumentų klastojimas ar suklastotų dokumentų naudojimas, civilinių drabužių dėvėjimas užtraukia tik drausminę nuobaudą.

Karo belaisviai, kurstę ar padėję organizuoti pabėgimą ar mėginimą pabėgti, baudžiami tik drausmine nuobauda.

94 STRAIPSNIS

IV. Pranešimas apie sugavimą

Pagavus bėgusį karo belaisvį, apie tai pranešama valstybei, kuriai jis priklauso, 122 straipsnyje nustatyta tvarka, jeigu buvo pranešta apie jo pabėgimą.

95 STRAIPSNIS

Procedūra

I. Įkalinimas iki bylos nagrinėjimo

Kaltinamas drausmės pažeidimu karo belaisvis neįkalinamas iki pradedant nagrinėti bylą, nebent už tokį patį nusižengimą įkalinamas laikančios belaisvius valstybės ginkluotųjų pajėgų narys arba tai būtina tvarkai ir drausmei stovykloje palaikyti.

Bet koks karo belaisvio kalinimo laikas, laukiant teismo sprendimo už drausminį nusižengimą, turi būti minimalus ir neviršyti 14 dienų.

Šio skirsnio 97 ir 98 straipsnių nuostatos taikomos karo belaisviams, įkalintiems už drausminį nusižengimą iki teismo sprendimo.

96 STRAIPSNIS

II. Kompetentingi pareigūnai ir teisė gintis

Veiksmai, kvalifikuojami kaip drausmės pažeidimai, nedelsiant ištiriami. Drausminės nuobaudas, išskyrus teismų ir aukščiausiosios karinės vadovybės kompetencijos atvejus, gali skirti tik karininkas, turintis drausminius įgaliojimus būdamas stovyklos viršininkas, arba atsakingas karininkas, kuris jį pakeičia arba kuriam jis patikėjo savo drausminius įgaliojimus.

Tokie įgaliojimai jokių būdu negali būti patikėti karo belaisviui ir šis negali jų vykdyti.

Prieš skiriant bet kokią drausminę nuobaudą kaltinamajam tiksliai įvardijami nusižengimai, kuriais jis kaltinamas, ir duodama galimybė pasiaiškinti bei gintis. Atskirais atvejais jam leidžiama

kviesti liudytojų ir, jei būtina, kvalifikuotą vertėją. Sprendimą privalu pranešti kaltinamam karo belaisviui ir belaisvių atstovui.

Stovyklos viršininkas privalo tvarkyti drausminių nuobaudų registrą, ir jis pateikiamas valstybės globėjos atstovų inspekcijai.

97 STRAIPSNIS

Bausmės vykdymas

I. Patalpos

Jokiu būdu karo belaisviai neturi būti perkeliama atlikti drausminių nuobaudų į pataisos įstaigas (kalėjimus, pataisos namus, sunkiųjų darbų kalėjimus ir pan.).

Visos patalpos, kuriose atliekamos drausminės nuobaudos, turi atitikti 25 straipsnyje keliamus sanitarijos reikalavimus. Remiantis 29 straipsniu, atliekantiems bausmę karo belaisvius suteikiama galimybė laikytis asmeninės higienos.

Karininkai ar to paties statuso asmenys nekalinami tose pačiose patalpose su puskarininkiais arba kareiviais.

Atliekančios drausmines nuobaudas karo belaisvės moterys kalinamos atskirai nuo karo belaisvių vyrų ir prižiūrimos moterų.

98 STRAIPSNIS

II. Pagrindinės garantijos

Karo belaisviui, kuriam paskirta drausminė nuobauda – areštas, ir toliau galioja šios Konvencijos nuostatos, išskyrus atvejus, kai jų neįmanoma taikyti dėl paties arešto fakto. Jokiais atvejais iš jo negalima atimti pagal 78 ir 126 straipsnių nuostatas jam suteikiamų teisių.

Iš atliekančio drausminę nuobaudą karo belaisvio neatimamos jam pagal laipsnį priklausančios išimtinės teisės.

Karo belaisviams, kuriems paskirta drausminė nuobauda, leidžiama mankštintis ir būti gryname ore mažiausiai dvi valandas per dieną.

Jų prašymu jiems leidžiama dalyvauti kasdienėse medicininėse apžiūrose. Jie gauna būtiną, atsižvelgiant į jų sveikatos būklę, pagalbą ir prireikus būti paguldyti į stovyklos lauko ligoninę arba stacionarą.

Belaisviams leidžiama skaityti ir rašyti, taip pat siųsti ir gauti laiškus. Tačiau siuntiniai ir piniginės perlaidos gali būti sulaikomi, iki bus atlikta bausmė; tuo tarpu tai patikima belaisvių atstovui, kuris perduoda į lauko ligoninę siuntose esančius greitai gendančius produktus.

III. TEISMO PROCESAS

99 STRAIPSNIS

Pagrindinės taisyklės

I. Bendrieji principai

Joks karo belaisvis negali būti teisiamas ar nuteistas už veiką, kurios nedraudžia laikančios belaisvius valstybės įstatymai arba tarptautinė teisė, galiojanti darant minėtą veiką.

Negalima naudoti jokios moralinės ar fizinės prievartos siekiant priversti karo belaisvį prisipažinti kaltu padarius veiką, kuria jis kaltinamas.

Nė vieno karo belaisvio negalima nuteisti, jei jis neturėjo galimybės gintis ir negalėjo pasinaudoti kvalifikuoto advokato ar patarėjo pagalba.

100 STRAIPSNIS

II. Mirties bausmė

Karo belaisviai ir valstybės globėjos kaip galima greičiau informuojami apie nusikaltimus, už kuriuos pagal laikančios belaisvius valstybės įstatymus baudžiama mirties bausme.

Taip pat už visus kitus nusikaltimus negali būti baudžiama mirties bausme be valstybės, kuriai karo belaisviai priklauso, sutikimo.

Mirties nuosprendis negali būti paskelbtas karo belaisviui tuo atveju, jei remiantis 87 straipsnio antrąja pastraipa, teismas specialiai neatkreipia dėmesio į tą faktą, kad kaltinamasis, nebūdamas laikančios belaisvius valstybės pilietis, nėra saistomas jokių lojalumo įsipareigojimų ir yra jos valdžioje dėl nepriklausančių nuo jo valios aplinkybių.

101 STRAIPSNIS

III. Mirties bausmės vykdymo atidėjimas

Jei karo belaisviui paskiriama mirties bausmė, nuosprendžio negalima vykdyti, kol nepraėjo šeši mėnesiai nuo datos, kai valstybė globėja savo nurodytu adresu gauna 107 straipsnyje numatytą detalų pranešimą.

102 STRAIPSNIS

Procedūra

I. Nuosprendžio įsigaliojimo sąlygos

Nuosprendis karo belaisviui įsigalioja tik, jeigu jį priima tie patys teismai ta pačia tvarka, kuri numatyta laikančios belaisvius valstybės ginkluotųjų pajėgų nariams, ir, be to, laikantis šio skirsnio nuostatų.

103 STRAIPSNIS

II. Sulaikymas iki teismo (įskaitymas į nuosprendį, elgesys)

Teisminis tyrimas dėl karo belaisvio atliekamas, jeigu aplinkybės leidžia kiek galima greičiau, ir taip, kad teismo procesas prasidėtų kiek įmanoma anksčiau. Nė vieno karo belaisvio negalima sulaikyti iki teismo, jei tas pats netaikoma laikančios belaisvius valstybės ginkluotųjų pajėgų nariui, kaltinamam tokiu pačiu nusikaltimu, arba to nereikia nacionalinio saugumo interesais. Jokių būdu negalima sulaikyti daugiau kaip tris mėnesius.

Karo belaisvio kalinimo iki teismo laikas įskaičiuojamas į jam nuosprendžiu paskirtą laisvės atėmimo laiką ir į tai atsižvelgiama skiriant bausmę.

Šio skirsnio 97 ir 98 straipsnių nuostatos taikomos ir belaisviams, sulaikytiems iki teismo.

104 STRAIPSNIS

III. Pranešimas apie teismo procesą

Nutarusi pradėti teismo procesą prieš karo belaisvį, laikanti belaisvius valstybė turi apie tai kuo greičiau pranešti valstybei globėjai, bet ne vėliau kaip prieš tris savaites iki teismo proceso pradžios. Šis trijų savaičių terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai šį pranešimą valstybė globėja gauna iš anksto nurodytu laikančiais belaisvius valstybei adresu.

Pranešime pateikiama ši informacija:

1) karo belaisvio pavardė ir vardas (-ai), laipsnis, armijos, pulko, asmens ar serijos numeris, gimimo data ir profesija ar užsiėmimas, jei tokie yra;

2) internavimo ar įkalinimo vieta;

3) detaliai aprašytas kaltinimas ar kaltinimai, kuriuo kaltinamas karo belaisvis, nurodant taikomus įstatymo straipsnius;

4) nagrinėšančio bylą teismo pavadinimas, taip pat numatyta teismo proceso data ir vieta.

Tokį pat pranešimą iš laikančios belaisvius valstybės turi gauti belaisvių atstovas.

Jeigu pradėdant nagrinėti bylą nežinoma, kad valstybė globėja, karo belaisvis ir suinteresuotas belaisvių atstovas gavo minėtą pranešimą bent prieš tris savaites iki teismo pradžios, pastarasis įvykti negali ir atidedamas.

105 STRAIPSNIS

IV. Teisės ir gynybos būdai

Karo belaisvis turi teisę pasinaudoti vieno savo draugo belaisvio pagalba, savo nuožiūra pasirinkti kvalifikuotą advokatą ar patarėją, reikalauti į teismą iškviesti liudytoją ir manydamas, jog būtina, pasinaudoti kvalifikuoto vertėjo paslaugomis. Laikanti belaisvius valstybė supažindina jį su šiomis teisėmis iš anksto likus pakankamai laiko iki teismo proceso.

Jeigu karo belaisvis nepasirenka, valstybė globėja mažiausiai per savaitę turi rasti jam advokatą ar patarėją. Minėtos valstybės prašymu laikanti belaisvius valstybė turi perduoti jai kvalifikuotų asmenų, galinčių atstovauti gynybai, sąrašą. Jeigu nei karo belaisvis, nei valstybė globėja advokato ar patarėjo nepasirinko, kvalifikuotą advokatą ar patarėją gynybai paskiria laikanti belaisvius valstybė.

Ginantis karo belaisvį advokatas ar patarėjas turi turėti ne mažiau kaip dvi savaites iki bylos nagrinėjimo pradžios, taip pat būtinas sąlygas kaltinamojo gynybai pasirengti. Pavyzdžiui, jis gali laisvai lankyti kaltinamąjį ir kalbėtis su juo be liudininkų, taip pat tartis su bet kuriais kitais gynybos liudytojais, įskaitant ir karo belaisvius. Tokių galimybių jis turi, kol pasibaigia apeliacijos ar prašymo padavimo terminas.

Kaltinamasis aktas ir dokumentai, kurie paprastai pateikiami kaltinamajam, remiantis tuo metu laikančios belaisvius valstybės ginkluotosiose pajėgose galiojančiais įstatymais, parašomi kaltinamam karo belaisviui suprantama kalba ir jam perduodami likus pakankamai laiko iki teismo proceso pradžios. Tokie patys dokumentai tokiomis pačiomis aplinkybėmis įteikiami ir ginančiam karo belaisvį advokatui ar patarėjui.

Valstybės globėjos atstovai turi teisę dalyvauti teismo posėdžiuose, išskyrus, kai jie vyksta *in camera* valstybės saugumo sumetimais. Tokiu atveju laikanti belaisvius valstybė apie tai praneša valstybei globėjai.

106 STRAIPSNIS

V. Apeliacijos

Kiekvienas karo belaisvis, kaip ir laikančios belaisvius valstybės ginkluotųjų pajėgų nariai, turi teisę paduoti kasacinį skundą ar prašymą dėl bet kokio jam paskelbto nuosprendžio, kad jis būtų panaikintas ar dar kartą apsvaistytas arba atnaujintas teismo procesas. Karo belaisvis išsamiai informuojamas apie jo teisę paduoti kasacinį skundą ar prašymą ir laiką, per kurį jis tai gali padaryti.

107 STRAIPSNIS

VI. Sprendimų ir nuosprendžio pranešimas

Apie priimtą teismo sprendimą ir nuosprendį karo belaisviui nedelsiant glaustai pranešama valstybei globėjai. Pranešime nurodoma, ar jis turi teisę paduoti kasacinį skundą dėl nuosprendžio panaikinimo arba teismo proceso atnaujinimo. Tokį patį pranešimą privaloma nusiųsti ir suinteresuotam belaisvių atstovui. Taip pat pranešimas siunčiamas kaltinamam karo belaisviui

suprantama kalba, kai nuosprendis buvo skelbiamas, o jis nedalyvavo. Laikanti belaisvius valstybė taip pat turi nedelsdama pranešti valstybei globėjai karo belaisvio sprendimą, pasinaudoti ar ne apeliacijos teise.

Be to, jei nuosprendis karo belaisviui įsiteisėjo arba pirmosios instancijos nuosprendis yra mirties bausmė, laikanti belaisvius valstybė kaip galėdama greičiau nusiunčia valstybei globėjai išsamų pranešimą, kuriame yra:

- 1) tikslus sprendimo ir nuosprendžio tekstas;
- 2) glausta išankstinio tyrimo ir teismo proceso ataskaita, ypač pabrėžiant kaltinimo ir gynybos momentus;
- 3) atskirais atvejais nurodoma įstaiga, kurioje bus atliekama bausmė.

Ankstesnėse pastraipose numatyti pranešimai siunčiami valstybei globėjai iš anksto nurodytu laikančiais belaisvius valstybei adresu.

108 STRAIPSNIS

Bausmių vykdymas. Baudžiamieji įstatymai

Kai karo belaisviams paskelbtas nuosprendis įsiteisėja, bausmė atliekama tose pačiose įstaigose ir tokiais pačiais sąlygomis kaip ir laikančios belaisvius valstybės ginkluotųjų pajėgų narių. Šios sąlygos visada turi atitikti sveikatos ir humaniškumo reikalavimus.

Karo belaisvė moteris, kuriai buvo paskelbtas toks nuosprendis, įkalinama atskiroje patalpoje ir prižiūrima moterų.

Bet kuriuo atveju nuteistus laisvės atėmimo bausme karo belaisvius ir toliau gina šios Konvencijos 78 ir 126 straipsnių nuostatos. Be to, jiems leidžiama gauti ir siųsti korespondenciją, gauti bent vieną pagalbos siuntinį per mėnesį, reguliariai mankštintis gryname ore, gauti atitinkančią jų sveikatos būklę medicinos pagalbą, taip pat pageidaujamą dvasinę paramą. Jiems skiriamos bausmės turi atitikti 87 straipsnio trečiosios dalies nuostatas.

IV DALIS

NELAISVĖS PABAIGA

I SKYRIUS

TIESIOGINĖ REPATRIACIJA IR PRIEGLOBSTIS NEUTRALIOSE ŠALYSE

109 STRAIPSNIS

Bendrosios pastabos

Išskyrus tai, kas numatyta šio straipsnio trečiojoje pastraipoje, konflikto šalys privalo, vadovaudamosi kito straipsnio pirmąja dalimi, išsiųsti į tėvynę sunkiai sergančius ir sunkiai sužeistus karo belaisvius, nepaisant jų skaičiaus ar laipsnio, pasirūpinusios jais tiek, kad jie galėtų keliauti.

Jeigu vykstant karo veiksmai, konflikto šalys stengiasi, suinteresuotų neutralių valstybių padedamos, organizuoti neutraliose šalyse prieglobstį sergantiems ir sužeistiems karo belaisviams, nurodytiems kito straipsnio antrojoje pastraipoje. Be to, jos gali sudaryti susitarimus dėl sveikų karo belaisvių, išbuvusių nelaisvėje ilgą laiką, tiesioginės repatriacijos ar internavimo neutralioje šalyje.

Joks sergantis ar sužeistas karo belaisvis, turintis teisę į repatriaciją remiantis šio straipsnio pirmąja pastraipa, negali būti repatrijuotas prieš savo valią, jeigu vyksta karo veiksmai.

110 STRAIPSNIS

Repatriacijos ir prieglobsčio atvejai

Tiesiogiai repatrijuojami:

- 1) nepagydomi sužeistieji ir ligoniai, kurių psichinė ar fizinė galia atrodo labai sumažėjusi;
- 2) sužeistieji ir ligoniai, medikų nuomone, vargu ar pasveiksiantys per metus, kuriems reikia priežiūros ir kurių psichinė ar fizinė galia gerokai susilpnėjusi;
- 3) pagiję sužeistieji ir ligoniai, kurių psichinė ar fizinė galia labai ar visam laikui sumažėjusi.

Neutralioje šalyje įkurdinami:

- 1) sužeistieji ir ligoniai, tikėtina, pagysią per metus, skaičiuojant nuo sužeidimo ar susirgimo datos, jei gydant neutralioje šalyje didesnę galimybę geriau ir greičiau pasveikti;
- 2) karo belaisviai, kurių psichinei ar fizinei sveikatai, medikų nuomone, tolesnis buvimas nelaisvėje kelia didelį pavojų ir kurių įkurdinimas neutralioje šalyje galėtų šią grėsmę pašalinti.

Sąlygos, kurias turi tenkinti neutralioje šalyje įkurdinti karo belaisviai, kad būtų leista juos repatrijuoti, ir jų statusas nustatomi suinteresuotų šalių tarpusavio susitarimu. Paprastai repatrijuojami priklausantys šioms kategorijoms įkurdinti neutralioje šalyje karo belaisviai:

- 1) kurių sveikatos būklė tiek pablogėjo, kad tenkina sąlygas, keliamas tiesiogiai repatrijuojamiesiems;
- 2) kurių psichinė ar fizinė galia net ir po gydymo lieka gerokai susilpnėjusi.

Nesant specialių suinteresuotų konflikto šalių tarpusavio susitarimų, nustatančių invalidumo ar ligos atvejus, kai galima tiesioginė repatriacija ar prieglobstis neutralioje šalyje, šie atvejai nustatomi vadovaujantis principais, išdėstytais Tipiniame susitarime dėl tiesioginės sužeistų ir sergančių karo belaisvių repatriacijos bei prieglobsčio neutraliose šalyse, ir Mišrių medicinos komisijų nuostatais, pridedamais prie šios Konvencijos.

111 STRAIPSNIS

Internavimas neutralioje šalyje

Laikanti belaisvius valstybė, taip pat valstybė, kuriai karo belaisviai priklauso, ir neutrali valstybė, dėl kurios tos dvi valstybės susitarė, deda pastangų sudaryti susitarimus, leidžiančius internuoti karo belaisvius šios neutralios šalies teritorijoje iki karo veiksmų pabaigos.

112 STRAIPSNIS

Mišrios medicinos komisijos

Prasidėjus karo veiksams, paskiriamos mišrios medicinos komisijos sergantiems ir sužeistiems karo belaisviams apžiūrėti ir atitinkamiems sprendimams dėl jų priimti. Šių komisijų skyrimas, pareigos ir veikla turi atitikti prie šios Konvencijos pridedamus nuostatus.

Tačiau karo belaisviai, kurie, laikančios belaisvius valstybės medicinos vadovybės nuomone, akivaizdžiai sunkiai sužeisti ar sunkiai serga, gali būti repatrijuoti be mišrios medicinos komisijos apžiūros.

113 STRAIPSNIS

Belaisviai, kuriuos turi patikrinti mišrios medicinos komisijos

Be laikančios belaisvius valstybės medicinos vadovybės nurodytųjų, į mišrių medicinos komisijų, numatytų ankstesniame straipsnyje, patikrinimą turi teisę atvykti šių išvardytų kategorijų sužeisti ir sergantys karo belaisviai:

- 1) sužeistieji ir ligoniai, pasiūlyti dirbančio stovykloje tos pačios tautybės ar konflikto šalies – valstybės, kuriai minėti belaisviai priklauso, sąjungininkės, pilietybės terapeuto ar chirurgo;
- 2) belaisvių atstovo pasiūlyti sužeistieji ir ligoniai;

3) sužeistieji ir ligoniai, pasiūlyti valstybės, kuriai jie priklauso, arba minėtos valstybės atitinkamai pripažintos pagalbą belaisviams teikiančios organizacijos.

Karo belaisviai, nepriklausantys nė vienai iš minėtų trijų kategorijų, taip pat gali atvykti į mišrių medicinos komisijų patikrinimą, tačiau jie apžiūrimi tik po priklausančiųjų minėtoms kategorijoms.

Teisę dalyvauti patikrinime turi tos pačios kaip ir besikreipiantys į mišrią medicinos komisiją dėl patikrinimo belaisviai tautybės terapeutas ar chirurgas ir minėtų belaisvių atstovas.

114 STRAIPSNIS

Belaisviai – nelaimingų atsitikimų aukos

Karo belaisviams, tapusiems nelaimingų atsitikimų aukomis, išskyrus sąmoningo susižalojimo atvejus, galioja šios Konvencijos nuostatos dėl repatriacijos ar prieglobsčio neutralioje šalyje.

115 STRAIPSNIS

Atliekantys bausmę belaisviai

Nė vienas karo belaisvis, kuriam paskirta drausminė nuobauda bei kuris turi teisę į repatriaciją ar prieglobstį neutralioje šalyje, negali būti sulaikytas ta dingstimi, kad jis dar neatliko bausmės.

Karo belaisviai, sulaikyti dėl teisėto teisminio persekiojimo arba nuteisimo, kuriuos buvo numatyta repatriuoti ar įkurdinti neutralioje šalyje, laikančios belaisvius valstybės sutikimu gali pasinaudoti tokiais pačiomis priemonėmis dar iki pasibaigiant teismo procesui ar bausmei.

Konflikto šalys praneša viena kitai sulaikomų iki teismo proceso ar bausmės atlikimo pabaigos asmenų pavardes.

116 STRAIPSNIS

Repatriacijos išlaidos

Karo belaisvių repatriacijos arba jų pervežimo į neutralią šalį išlaidas nuo laikančios belaisvius valstybės sienos apmoka valstybė, kuriai šie belaisviai priklauso.

117 STRAIPSNIS

Veikla po repatriacijos

Nė vienas repatrijuotas asmuo negali būti paimtas į tikrąją karinę tarnybą.

II SKYRIUS

KARO BELAISVIŲ PALEIDIMAS IR REPATRIACIJA PASIBAIGUS KARO VEIKSMAMS

118 STRAIPSNIS

Paleidimas ir repatriacija

Pasibaigus karo veiksmams, karo belaisviai nedelsiant paleidžiami ir repatrijuojami.

Jeigu apie tai nekalbama konflikto šalių sudarytame tarpusavio susitarime dėl karo veiksmų nutraukimo arba jeigu nėra tokio susitarimo, kiekviena laikanti belaisvius valstybė pati sudaro ir nedelsdama vykdo repatriacijos planą vadovaudamasi ankstesnėje pastraipoje nurodytu principu.

Bet kuriuo atveju karo belaisviams pranešama, kokių imtasi priemonių.

Karo belaisvių repatriacijos išlaidos visada paskirstomos nešališkai tarp laikančios belaisvius valstybės ir valstybės, kuriai belaisviai priklauso. Skirstoma tokiais pagrindais:

a) jeigu šios dvi valstybės ribojasi, valstybė, kuriai karo belaisviai priklauso, apmoka repatriacijos išlaidas nuo laikančios belaisvius valstybės sienos;

b) jeigu šios dvi valstybės nesiriboja, laikanti belaisvius valstybė apmoka karo belaisvių vežimo savo teritoriją iki sienos arba iki savo išvykimo uosto, esančio arčiausiai valstybės, kuriai karo belaisviai priklauso, teritorijos, išlaidas. Dėl nešališko likusių repatriacijos išlaidų paskirstymo suinteresuotos šalys tariaisi tarpusavyje. Tokio susitarimo sudarymas jokiais aplinkybėmis negali pateisinti kokio nors delsimo repatriuojant karo belaisvius.

119 STRAIPSNIS

Procedūros detalės

Repatriacija turi vykti analogiškomis, išdėstytomis šios Konvencijos 46–48 straipsniuose (imtinai), sąlygomis dėl karo belaisvių perdavimo, atsižvelgiant į 118 straipsnio ir tolesnių pastraipų nuostatas.

Repatriuojant konfiskuoti, remiantis 18 straipsniu, iš karo belaisvių vertingi daiktai ir bet kokia užsienio valiuta, nepakeista į laikančios belaisvius valstybės valiutą, jiems grąžinami. Dėl kokių nors priežasčių negrąžinti karo belaisviams repatriuojant atimti vertingi daiktai ir užsienio valiuta nusiunčiami į Karo belaisvių informacijos biurą, įsteigtą remiantis 122 straipsniu.

Karo belaisviams leidžiama pasiimti asmeninius daiktus ir bet kurią jiems siųstą korespondenciją bei siuntinius. Šio bagažo svoris, atsižvelgiant į repatriacijos sąlygas, gali būti ribojamas tiek, kiek įprastai gali panešti kiekvienas belaisvis. Bet kuriuo atveju kiekvienam belaisviui leidžiama pasiimti ne mažiau kaip 25 kilogramus.

Kiti repatriuojamo belaisvio asmeniniai daiktai paliekami saugoti laikančiai belaisvius valstybei, ir ji turi persiųsti juos savininkams, kai tik su valstybe, kuriai belaisvis priklauso, bus susitarta dėl gabenimo sąlygų ir su tuo susijusių išlaidų apmokėjimo.

Karo belaisviai, kurių laukia baudžiamasis procesas už teistinus nusikaltimus, gali būti sulaikyti iki tokio teismo proceso pabaigos ir, jei būtina, iki bus atlikta bausmė. Tai taikoma ir nuteistiems už teistiną nusikaltimą karo belaisviams.

Konflikto šalys turi pranešti viena kitai visų sulaikytų iki teismo ar bausmės atlikimo pabaigos karo belaisvių pavardes.

Konflikto šalių tarpusavio susitarimu sudaromos komisijos išblaškytiems karo belaisviams ieškoti ir kuo skubesnei jų repatriacijai užtikrinti.

III SKYRIUS

KARO BELAISVIŲ MIRTIS

120 STRAIPSNIS

Testamentai, mirties liudijimai, laidotuvės, kremavimas

Karo belaisvių testamentai surašomi taip, kad atitiktų šalies įstatymų keliamus galiojimo reikalavimus; pastaroji imasi priemonių informuoti apie šiuos reikalavimus laikančią belaisvius valstybę. Karo belaisvio prašymu ir bet kuriuo atveju po jo mirties testamentai nedelsiant perduodami valstybei globėjai; patvirtinta kopija siunčiama Centrinei agentūrai.

Mirties liudijimai, surašyti pagal pridedamą prie šios Konvencijos formą, arba visų asmenų, mirusių esant karo belaisviais, sąrašai, patvirtinti atsakingo pareigūno, kiek įmanoma greičiau perduodami Karo belaisvių informacijos biurui, įsteigtam remiantis 122 straipsniu. Mirties liudijimuose arba patvirtintuose sąrašuose nurodomi asmenybę patvirtinantys duomenys, nurodyti

17 straipsnio trečiojoje pastraipoje, taip pat mirties data ir vieta, mirties priežastis, laidojimo data ir vieta bei kiti duomenys, būtini kapams atpažinti.

Prieš kremuojant ar laidojant karo belaisvį, atliekama medicininė kūno apžiūra mirčiai konstatuoti ir aktui surašyti, taip pat, kai tai būtina, asmenybei nustatyti.

Laikanti belaisvius valdžia turi užtikrinti, kad mirę nelaisvėje karo belaisviai būtų garbingai palaidoti, jei įmanoma, su religijos, kurią išpažino, apeigomis, o jų kapai būtų gerbiama, tvarkingai prižiūrimi ir pažymėti taip, kad juos visada būtų galima rasti. Kur įmanoma, mirę karo belaisviai, priklausę tai pačiai valstybei, turėtų būti palaidoti vienoje vietoje.

Mirę karo belaisviai laidojami atskiruose kapuose, išskyrus atvejus, kai neišvengiamos aplinkybės verčia laidoti bendrame kape. Kūnus galima kremuoti, tik kai to būtinai reikia higienos sumetimais, taip pat atsižvelgiant į mirusiojo išpažintą religiją arba jo aiškiai pareikštą pageidavimą. Kremavimo faktą ir priežastis reikia nurodyti mirusiojo mirties liudijime.

Kad visada būtų galima rasti kapus, visi laidojimo ir kapų duomenys užregistruojami laikančios belaisvius valstybės įkurtoje Kapų registracijos tarnyboje. Kapų sąrašai ir palaidotų kapinėse bei kitose vietose karo belaisvių duomenys perduodami valstybei, kuriai tie karo belaisviai priklausė. Atsakomybė už šių kapų priežiūrą ir bet kokio vėlesnio kūnų perkėlimo registravimą tenka kontroliuojančiai tą teritoriją valstybei, jei ji yra šios Konvencijos dalyvė. Šios nuostatos taip pat taikomos dėl pelenų, kuriuos turi saugoti Kapų registracijos tarnyba tol, kol dėl jų bus gauti atitinkami nurodymai iš mirusiojo tėvynės.

121 STRAIPSNIS

Ypatingomis aplinkybėmis žuvę ar sužeisti belaisviai

Jei žinoma ar įtariama, kad karo belaisvio mirties arba sunkaus sužeidimo kaltininkas yra sargybinis, kitas belaisvis ar bet kuris kitas asmuo, taip pat jei mirties priežastis nežinoma, laikanti belaisvius valstybė nedelsdama pradeda oficialų tyrimą.

Pranešimą apie tai būtina nedelsiant nusiųsti valstybei globėjai. Apklausiami liudytojai, ypač karo belaisviai, ir ataskaita su jų parodymais nusiunčiama valstybei globėjai.

Atlikus tyrimą ir nustačius vieno ar kelių asmenų kaltę, laikanti belaisvius valstybė imasi priemonių tą asmenį ar asmenis patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

V DALIS

INFORMACIJOS BIURAI IR PAGALBOS KARO BELAISVIAMS DRAUGIJOS

122 STRAIPSNIS

Nacionaliniai biurai

Vos tik prasidėjus konfliktui ir visais okupacijos atvejais kiekviena konflikto šalis turi įsteigti Informacijos biurą jos valioje esančių karo belaisvių reikalams spręsti. Neutralios ar nekariaujančios valstybės, galbūt priėmusios savo teritorijoje asmenis, priklausančius vienai iš 4 straipsnyje nurodytų kategorijų, šių asmenų labui turi padaryti tą patį. Suinteresuota šalis privalo užtikrinti, kad Karo belaisvių informacijos biuras efektyviam darbui turėtų reikiamas patalpas, įrangą ir personalą. Ji turi teisę tokiame biure įdarbinti karo belaisvius šios Konvencijos skyriuje apie karo belaisvių darbą išdėstytomis sąlygomis.

Per kuo trumpesnę laiką kiekviena konflikto šalis turi pateikti savo biurui duomenis, nurodytus šio straipsnio ketvirtojoje, penktojoje ir šeštojoje pastraipose, apie kiekvieną vieną iš 4 straipsnyje išvardytų kategorijų priklausančių priešo asmenį, patekusį jos valion. Neutralios arba nekariaujančios valstybės atitinkamai elgiasi su priimtais savo teritorijoje šių kategorijų asmenimis.

Tarpininkaujant valstybėms globėjoms ir Centrinei agentūrai, nurodytai 123 straipsnyje, Informacijos biuras privalo tuojau pat pačiais greičiausiais būdais perduoti šią informaciją suinteresuotoms valstybėms.

Šie duomenys leidžia greitai informuoti tuo suinteresuotus artimuosius. Vadovaujantis 17 straipsnio nuostatomis, pateikiamoje apie kiekvieną karo belaisvį informacijoje, kiek Informacijos biurui žinoma, nurodoma karo belaisvio pavardė, vardas (-ai), laipsnis, armijos, pulko, asmens ar serijos numeris, vieta ir tiksliai gimimo data, valstybė, kuriai belaisvis priklauso, tėvo vardas ir motinos mergautinė pavardė, pavardė ir adresas asmens, kuris informuojamas, ir adresas, kuriuo karo belaisviui galima siųsti korespondenciją.

Iš įvairių atitinkamų tarnybų Informacijos biuras turi gauti duomenis apie perkėlimą, paleidimą, repatriaciją, pabėgimą, hospitalizaciją bei mirtį ir perduoti šią informaciją trečiojoje pastraipoje nurodyta tvarka.

Be to, reguliariai, jei įmanoma, – kas savaitę, perduodama informacija apie sunkiai sergančių ar sunkiai sužeistų karo belaisvių sveikatos būklę.

Informacijos biuras taip pat privalo atsakyti į visus jam atsiųstus paklausimus dėl karo belaisvių, tarp jų ir dėl mirusiųjų nelaisvėje; neturėdamas prašomos informacijos, biuras privalo pateikti visus reikiamus paklausimus jai gauti.

Visi rašytiniai biuro pranešimai patvirtinami parašu arba antspaudu.

Be to, Informacijos biuras įpareigotas rinkti visus vertingus repatrijuotų ar paleistų, pabėgusių ar mirusių karo belaisvių asmeninius daiktus, tarp jų pinigus kita nei laikančios belaisvius valstybės valiuta, ir svarbius belaisvio artimiesiems dokumentus bei privalo šias vertybes perduoti suinteresuotoms valstybėms. Tokius daiktus biuras turi siųsti antspauduotuose paketuose su pridedamu dokumentu, kuriame nurodomi aiškūs bei išsamūs daiktų savininko tapatybę patvirtinantys duomenys ir detalus siuntinio turinio sąrašas. Kiti asmeniniai tokių karo belaisvių daiktai perduodami suinteresuotų konflikto šalių tarpusavio susitarimu.

123 STRAIPSNIS

Centrinė agentūra

Centrinė karo belaisvių informacijos agentūra įkuriama neutralioje šalyje. Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, manydamas tai esant būtina, turi pasiūlyti suinteresuotoms valstybėms įkurti tokią agentūrą.

Agentūros funkcijos – rinkti visą oficialiais ar privačiais kanalais galimą gauti informaciją apie karo belaisvius ir kaip įmanoma greičiau perduoti ją karo belaisvių tėvynei arba valstybei, kuriai jie priklauso. Konflikto šalys privalo sudaryti jai visas sąlygas perduoti šią informaciją.

Aukštosios susitariančiosios šalys, ir ypač tos, kurių piliečiai naudojami Centrinės agentūros paslaugomis, yra prašomos suteikti minėtai agentūrai finansinę pagalbą, kurios jai gali prireikti.

Išvardytos nuostatos jokių būdu nesuprastinos kaip ribojančios Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto ar 125 straipsnyje numatytų pagalbos draugijų humanitarinę veiklą.

124 STRAIPSNIS

Atleidimas nuo mokesčių

Nacionalinis informacijos biuras ir Centrinė informacijos agentūra turi teisę nemokamai naudotis paštu, taip pat yra atleisti nuo 74 straipsnyje nurodytų mokesčių ir, kiek tai įmanoma, nuo telegrafo išlaidų mokėjimo arba bent jau turėtų mokėti labai sumažintais tarifais.

125 STRAIPSNIS

Pagalbos draugijos ir kitos organizacijos

Išskyrus atvejus, kai laikančios belaisvius valstybės imasi priemonių, būtinų, jų manymu, savo saugumui užtikrinti ar kokiems nors saikingiems poreikiams tenkinti, religinių organizacijų, pagalbos draugijų ar bet kurių kitų organizacijų, padedančių karo belaisviams, atstovams ar jų deramai akredituotiems įgaliotiniams, minėtos valstybės turi suteikti visas galimybes lankyti karo belaisvius, skirstyti jiems iš bet kur gautas pagalbos siuntas ir medžiagą, skirtą religiniams, švietimo ar poilsio tikslams, taip pat padėti jiems organizuoti laisvalaikį stovyklose. Tokios draugijos ar organizacijos gali būti įkurtos laikančios belaisvius valstybės teritorijoje arba bet kurioje kitoje šalyje arba jos gali būti tarptautinės.

Laikanti belaisvius valstybė gali riboti draugijų ir organizacijų, kurių atstovams leidžiama dirbti jų teritorijoje ir būti kontroliuojamiems, skaičių, jei toks ribojimas netrukdytų efektyviai teikti pakankamą pagalbą visiems karo belaisviams.

Išskirtinė Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto padėtis šioje srityje visada pripažįstama ir gerbiama.

Kai tik minėtiems tikslams skirtos pagalbos siuntos ar medžiaga perduodamos karo belaisviams arba netrukus po to, pagalbos draugijai ar kitai kuriai organizacijai siuntėjai nusiunčiami belaisvių atstovo pasirašyti kiekvienos siuntos gavimo kvitai. Šių siuntų gavimo kvitai pateikiami ir atsakingai už belaisvių saugojimą administracinei valdžiai.

VI DALIS KONVENCIJOS VYKDYMAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

126 STRAIPSNIS Kontrolė

Valstybių globėjų atstovams ar delegatams leidžiama lankytis visur, kur gali būti karo belaisvių, ypač internavimo, įkalinimo ir darbo vietose, taip pat į visas karo belaisvių naudojamas patalpas; be to, jiems leidžiama lankytis perkeliamų belaisvių išvykimo, tranzito ir atvykimo vietose. Jie turi teisę asmeniškai ar per vertėją kalbėtis su karo belaisviais, ir ypač su belaisvių atstovais, be liudininkų.

Valstybių globėjų atstovams ir delegatams leidžiama patiems pasirinkti norimas aplankyti vietas; šių lankymųsi trukmė ir dažnumas neribojami. Juos galima uždrausti tik esant karinei būtinybei, tačiau vis vien tai gali būti tik laikina ir išimtinė priemonė.

Prireikus laikančios belaisvius valstybė ir valstybė, kuriai karo belaisviai priklauso, gali susitarti leisti kartu lankyti ir šių karo belaisvių tėvynainiams.

Tokias pačias teises turi ir Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto atstovai. Tokių atstovų paskyrimas priklauso nuo valstybės, laikančios karo belaisvius, kuriuos norima aplankyti, sutikimo.

127 STRAIPSNIS Konvencijos platinimas

Aukštosios susitariančiosios šalys įsipareigoja tiek taikos, tiek ir karo metu kiek įmanoma plačiau skleisti šios Konvencijos tekstą savo šalyse, būtinai įtraukti ją į karinio rengimo programas ir, jei įmanoma, į civilių mokymą, kad šiuos principus žinotų visos jų ginkluotosios pajėgos ir visi gyventojai.

Karinės ir kitos valdžios institucijos, karo metu atsakingos už karo belaisvius, privalo turėti šios Konvencijos tekstą ir būti specialiai susipažinę su jos nuostatomis.

128 STRAIPSNIS

Vertimai.

Aukštosios susitariančiosios šalys per Šveicarijos Federalinę Tarybą, o vykstant karo veiksams – per valstybes globėjas turi perduoti viena kitai oficialius šios Konvencijos vertimus ir įstatymus bei nutarimus, kuriuos jos gali priimti šios Konvencijos taikymui užtikrinti.

129 STRAIPSNIS

Baudžiamosios sankcijos.

I. Bendrosios pastabos

Aukštosios susitariančiosios šalys įsipareigoja priimti reikalingus įstatymus, užtikrinančius veiksmingas baudžiamąsias sankcijas asmenims, padariusiems arba įsakiusiems padaryti bet kokius sunkius šios Konvencijos pažeidimus, apibrėžiamus kitame straipsnyje.

Kiekviena aukštoji susitarianti šalis įsipareigoja ieškoti asmenų, kaltinamų padarius ar įsakiusių padaryti sunkius pažeidimus, ir, nepaisydama jų pilietybės, atiduoti šiuos asmenis savo šalies teismui. Norėdama ji taip pat gali, vadovaudamasi savo įstatymų nuostatomis, perduoti šiuos asmenis kitai suinteresuotai aukštajai susitariančiajai šaliai, jei ta aukštoji susitariančioji šalis turi *prima facie* įrodymų.

Be kitame straipsnyje apibrėžtų sunkių pažeidimų, kiekviena aukštoji susitariančioji šalis imasi reikiamų priemonių keliui prieštaraujantiems šios Konvencijos nuostatomis veiksams užkirsti.

Kaltinami asmenys visada turi teisę naudotis, remiantis įstatymais, teisingo teismo ir gynybos garantijomis, kurios gali būti mažiau palankesnės už tas, kurios numatytos 105 ir kituose šios Konvencijos straipsniuose.

130 STRAIPSNIS

II. Sunkūs pažeidimai

Rimtais pažeidimais, apie kuriuos kalbama ankstesniame straipsnyje, laikomi bet kokie toliau vardijami veiksmai, jei jie panaudoti prieš šios Konvencijos saugomus asmenis ar nuosavybę: tyčinis nužudymas, kankinimas ar nežmoniškas elgesys, tarp jų ir biologiniai eksperimentai, tyčiniai veiksmai, sukeliantys didelių kančių ar labai žalojantys kūną ar sveikatą, karo belaisvio vertimas tarnauti priešiškos valstybės kariuomenėje arba sąmoningas karo belaisvio teisės į šioje Konvencijoje numatytą nešališką ir kvalifikuotą teismo procesą atėmimas.

131 STRAIPSNIS

Susitariančiųjų šalių atsakomybė

Nė vienai aukštajai susitariančiajai šaliai neleidžiama atleisti savęs ar kurios nors kitos aukštosios susitariančiosios šalies nuo bet kokios prisiimtų atsakomybės už savo ar kitos aukštosios susitariančiosios šalies padarytus pažeidimus, nurodytus ankstesniame straipsnyje.

132 STRAIPSNIS

Tyrimo procedūra

Įtarus, kad ši Konvencija pažeista, vienos iš konflikto šalių prašymu pradedamas tyrimas tokia tvarka, dėl kokios susitaria abi suinteresuotos šalys.

Jeigu šalims dėl tyrimo procedūros susitarti nepavyksta, jos turi pasirinkti arbitrą, išspręsiantį procedūros klausimą.

Nustačius pažeidimą, konflikto šalys turi nedelsdamos jį sustabdyti ir nubausti už jį.

II DALIS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

133 STRAIPSNIS Kalbos

Ši Konvencija sudaryta anglų ir prancūzų kalbomis. Abu tekstai yra vienodai autentiški. Šveicarijos Federalinė Taryba pasirinkusi oficialiu Konvencijos vertimu į rusų ir ispanų kalbas.

134 STRAIPSNIS Ryšys su 1929 metų Konvencija

Ši Konvencija pakeičia 1929 m. liepos 27 d. Konvenciją dėl aukštųjų susitariančiųjų šalių tarpusavio santykių.

135 STRAIPSNIS Ryšys su Hagos konvencija

Dėl santykių tarp valstybių, saistomų Hagos konvencijos dėl karo sausumoje įstatymų ir papročių, ar tai būtų 1899 m. liepos 29 d., ar 1907 m. spalio 18 d. Konvencija, ir esančių šios Konvencijos dalyvėmis, ši paskutinė Konvencija turi papildyti prie minėtų Hagos konvencijų pridėto Reglamento II skirsnį.

136 STRAIPSNIS Pasirašymas

Šią Konvenciją, turinčią šios dienos datą, iki 1950 m. vasario 12 d. gali pasirašyti valstybės, kurioms buvo atstovaujama 1949 m. balandžio 21 d. Ženevoje prasidėjusioje konferencijoje; be to, ją gali pasirašyti ir valstybės, minėtoje konferencijoje neatstovautos, bet dalyvavusios 1929 m. liepos 27 d. Konvencijoje.

137 STRAIPSNIS Ratifikavimas

Ši Konvencija ratifikuojama kiek įmanoma greičiau, ir ratifikaciniai raštai deponuojami Berne.

Kiekvieno ratifikacinio rašto deponavimas protokoluojamas, ir patvirtintas šio protokolo kopijas Šveicarijos Federalinė Taryba perduoda visoms valstybėms, kurių vardu ši Konvencija pasirašyta ar kurios pareiškusios apie prisijungimą.

138 STRAIPSNIS Įsigaliojimas

Ši Konvencija įsigalioja po šešių mėnesių, kai deponuojami mažiausiai du ratifikaciniai raštai.

Taigi kiekvienoje aukštojoje susitariančiojoje šalyje ši Konvencija įsigalioja praėjus šešioms mėnesiams, kai buvo deponuoti ratifikaciniai raštai.

139 STRAIPSNIS

Prisijungimas

Nuo pat šios Konvencijos įsigaliojimo datos prie jos gali prisijungti kiekviena valstybė, kurios vardu ši Konvencija nėra pasirašyta.

140 STRAIPSNIS

Pranešimas apie prisijungimą

Apie prisijungimą Šveicarijos Federalinei Tarybai pranešama raštu ir jis įsigalioja praėjus šešioms mėnesiams nuo pranešimo gavimo datos.

Šveicarijos Federalinė Taryba turi pranešti apie prisijungimą visoms šią Konvenciją pasirašiusioms arba pranešusioms apie prisijungimą valstybėms.

141 STRAIPSNIS

Skubus įsigaliojimas

Atvejais, numatyti 2 ir 3 straipsniuose, leidžia tuoj pat įsigalioti deponuotiems ratifikaciniams raštams ir prisijungimams, apie kuriuos pranešė konflikto šalys, iki prasidedant arba prasidėjus karo veiksams ar okupacijai. Šveicarijos Federalinė Taryba nedelsdama privalo pranešti apie visus iš konflikto šalių gautus ratifikacinius raštus ar prisijungimus.

142 STRAIPSNIS

Denonsavimas

Kiekviena aukštoji susitariančioji šalis gali šią Konvenciją denonsuoti.

Apie denonsavimą būtina raštu pranešti Šveicarijos Federalinei Tarybai, o ši apie tai informuoja visų aukštųjų susitariančiųjų šalių vyriausybes.

Denonsavimas įsigalioja praėjus vieneriems metams, kai apie tai pranešama Šveicarijos Federalinei Tarybai. Tačiau jeigu apie denonsavimą pranešama tada, kai denonsuojanti valstybė yra ištraukusi į konfliktą, jis neįsigalioja tol, kol taika nepasiekta, ir tol, kol neatliktos visos šios Konvencijos saugomų asmenų išlaisvinimo ir repatrijavimo operacijos.

Denonsavimas galioja tik denonsuojančiai valstybei. Jis jokia būdu neatleidžia konflikto šalių nuo įsipareigojimų vykdymo, kadangi jie grindžiami tarptautinės teisės principais, išplaukiančiais iš civilizuotų tautų papročių ir žmogiškumo įstatymų bei visuomenės sąžinės priesakų.

143 STRAIPSNIS

Registracija Jungtinių Tautų Organizacijoje

Šveicarijos Federalinė Taryba turi įregistruoti šią Konvenciją Jungtinių Tautų Organizacijos Sekretariate. Šveicarijos Federalinė Taryba taip pat privalo informuoti Jungtinių Tautų Organizacijos Sekretariatą apie visus šios Konvencijos gautus ratifikavimo, prisijungimo ir denonsavimo dokumentus.

TAI LIUDYDAMI, žemiau pasirašiusieji, tinkamai tam įgalioti, pasirašė šią Konvenciją.

SUDARYTA Ženevoje 1949 m. rugpjūčio 12 d. anglų ir prancūzų kalbomis. Originalas saugomas Šveicarijos Konfederacijos archyvuose. Patvirtintas šios Konvencijos kopijas Šveicarijos Federalinė Taryba privalo perduoti kiekvienai ją pasirašusiai ir prie jos prisijungusiai valstybei.

I PRIEDAS

TIPINIS SUSITARIMAS DĖL TIESIOGINĖS SUŽEISTŲ IR SERGANČIŲ KARO BELAISVIŲ REPATRIACIJOS BEI PRIEGLOBSČIO NEUTRALIOSE ŠALYSE (žr. 110 straipsnį)

I. TIESIOGINĖS REPATRIACIJOS IR PRIEGLOBSČIO NEUTRALIOSE ŠALYSE PRINCIPAI

A. TIESIOGINĖ REPATRIACIJA

Tiesiogiai repatriuojami:

1) visi karo belaisviai, turintys traumų sukeltų negalių: galūnės netekimas, paralyžius, sąnarių ir kitos negalios, kai ši negalia yra bent vienos plaštakos ar pėdos praradimas arba tolygi plaštakos ar pėdos praradimui.

Be išankstinio palankesnio interpretavimo, tolygiais plaštakos ar pėdos netekimui atvejais laikytini:

a) plaštakos arba visų pirštų, arba vienos rankos nykščio ir smiliaus; pėdos arba visų vienos kojos pirštų ir padikaulių praradimas;

b) ankilozė, kaulinio audinio netekimas, randinė kontraktūra, neleidžianti judėti vienam didžiųjų sąnarių arba visiems vienos rankos pirštų sąnariams;

c) ilgųjų kaulų pseudoartrozė;

d) suluošinimas dėl lūžio ar kitų sužalojimų, ypač trukdantis judėti ir mažinantis gebėjimą kelti svorį;

2) visi sužeisti karo belaisviai, kurių būklė tapo chroniška, kai sprendžiant pagal prognozę, atrodo, neįmanoma pasveikti per metus nuo sužeidimo dienos, nepaisant gydymo, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

a) kulka širdyje, net jeigu mišri medicinos komisija per apžiūrą negalėjo nustatyti sunkių sutrikimų;

b) metalo skeveldra smegenyse ar plaučiuose, net jei mišri medicinos komisija negalėjo per apžiūrą nustatyti kokios nors vietinės ar bendros reakcijos;

c) osteomielitas, kurio negalima tikėtis išgydyti per metus nuo sužeidimo ir kuris, atrodo, sukelia sąnario ankilozę ar kitų sutrikimų, tolygių plaštakos ar pėdos netekimui;

d) didžiųjų sąnarių prakiurimas ir supūliavimas;

e) kaukolės sužeidimas, netenkanč kaulinio audinio ar jį išjudinantis;

f) veido sužeidimas ar nudegimas, prarandant audinį ir pažeidžiant funkcijas;

g) nugaros smegenų sužeidimas;

h) periferinių nervų pažeidimas, kurio padariniai yra tolygūs plaštakos ar pėdos netekimui ir kuriam išgydyti reikia ilgiau nei metų nuo sužeidimo dienos, pavyzdžiui, peties ar juosmens-kryžkaulio rezginio sužeidimas, vidurinio ar sėdimosio nervo pažeidimas, taip pat mišrus stipininio ir alkūnės nervų pažeidimas arba šoninio girnelės (*N. peroneus communis*) ir vidinio girnelės (*N. tibialis*) nervų pažeidimas ir t. t. Kai pavieniui pažeisti stipininis (*musculo-spiral*), alkūnės, šoninis ar vidinis girnelės nervai, repatriuoti nėra pagrindo, išskyrus tuos atvejus, kai yra kontraktūros ar sunkūs neurotrofiniai sutrikimai;

i) šlapimo sistemos pažeidimas, trikdančios jos veiklą;

3) visi sergantys karo belaisviai, kurių būklė tapo chroniška, kai sprendžiant pagal prognozę, atrodo, neįmanoma pasveikti per metus nuo ligos pradžios, nepaisant gydymo, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

a) progresuojanti bet kurio organo tuberkuliozė, kurios, sprendžiant pagal medicinos prognozę, negalima išgydyti ar bent apgydyti gydant ligonį neutralioje šalyje;

- b) eksudacinis pleuritas;
- c) laikomos nepagydomomis sunkios ne tuberkuliozinės kilmės kvėpavimo organų ligos, pavyzdžiui, sunki plaučių emfizema su bronchitu arba be jo; chroniška astma*; chroniškas bronchitas*, kuriuo sergama nelaisvėje ilgiau negu metus; bronhektazija* ir t. t.;
- d) sunkios chroniškos kraujotakos sistemos ligos, pavyzdžiui, širdies vožtuvų pažeidimai ir miokarditas* su dekomensacijos požymiais, pasireiškę būnant nelaisvėje, net jeigu mišri medicinos komisija per apžiūrą negali rasti nė vieno tokio požymio; perikardo ir kraujagyslių ligų (Biurgerio liga, stambiųjų kraujagyslių aneurizma) ir t. t.;
- e) sunkios chroniškos virškinimo organų ligos, pavyzdžiui, skrandžio ar dvylikapirštės žarnos opa; skrandžio operacijų, atliktų nelaisvėje, komplikacijos; chroniškas gastritas, enteritas ar kolitas, trunkantys ilgiau kaip metus ir labai pabloginę bendrą savijautą; kepenų cirozė; chroniška cholecistopatija* ir t. t.;
- f) sunkios chroniškos šlapimo ir lytinių organų ligos, pavyzdžiui, chroniškos inkstų ligos, sukeliančios sunkių sutrikimų; tuberkuliozės pažeisto inksto pašalinimas; chroniškas pielitas arba chroniškas cistitas; hidro- ar pionefrozė; sunkios chroniškos ginekologinės ligos; normalus nėštumas ir akušeriniai sutrikimai, kai įkurdinti neutralioje šalyje negalima, ir t. t.;
- g) sunkios chroniškos centrinės ir periferinės nervų sistemos ligos, pavyzdžiui, visos ryškios psichozės ir psichoneurozės, kaip antai: sunki isterija, sunki psichoneurozė, sukelta buvimo nelaisvėje, ir t. t., deramai patvirtintos specialisto*; bet kokios rūšies epilepsija, tinkamai patvirtinta stovyklos gydytojo*; smegenų arteriosklerozė; chroniškas ilgiau kaip metus trunkantis neuritas ir t. t.;
- h) sunkūs chroniški vegetacinės nervų sistemos sutrikimai, dėl kurių labai sumažėja fizinės ir protinės galios, pastebimai krinta svoris ir diagnozuojama bendroji astenija;
- i) aklumas abiem arba viena akimi, kai antrosios regėjimas yra mažesnis už vieną, nepaisant to, kad nešiojami koreguojamieji akiniai; regėjimo aštrumo sumažėjimas tais atvejais, kai jo negalima sugrąžinti iki vienos antrosios bent vienai akiai*; kiti sunkūs akių pažeidimai, pavyzdžiui, glaukoma, akies rainelės uždegimas, akies gyslainės uždegimas; trachoma ir t. t.;
- k) klausos sutrikimai, pavyzdžiui, visiškai vienos ausies kurtumas, jei kita ausis neskiria žodžių, ištartų normaliu balsu vieno metro atstumu, ir t. t.;
- l) sunkios medžiagų apykaitos ligos, pavyzdžiui, cukrinis diabetas, kurį būtina gydyti insulinu, ir t. t.;
- m) sunkios vidaus sekrecijos liaukų ligos, pavyzdžiui, tireotoksikozė; hipotirozė; Adisono liga; Simondso kacheksija; tetanija ir t. t.;
- n) sunkios chroniškos kraujodaros organų ligos;
- o) sunkios chroniškos intoksikacijos, pavyzdžiui, apsinuodijimas švinu, gyvsidabriu, morfinizmas, kokainizmas, alkoholizmas; apsinuodijimas dujomis arba dėl radiacijos poveikio ir t. t.;
- p) chroniškos judamojo aparato ligos, kai ryškūs funkcijų sutrikimai, pavyzdžiui, deformacinis artritas; pirminis ir antrinis progresuojantis chroniškas poliartritas, sunkių klinikinių simptomų reumatizmas ir t. t.;
- r) sunkios chroniškos odos ligos, nepasiduodančios gydymui;
- s) piktybiniai augliai;
- t) sunkios chroniškos infekcinės ligos, trunkančios vienerius metus nuo susirgimo pradžios, pavyzdžiui, ryškių organinių pakitimų maliarija; amebų ar bacilų sukelta rimtų sutrikimų; trečios stadijos visceralinis sifilis, nepasiduodantis gydymui; raupsai ir t. t.;
- u) sunki avitaminozė ar sunki distrofija.

* Mišrios medicinos komisijos sprendimas dažniausiai grindžiamas karo belaisvių tautybės stovyklos gydytojų ir chirurgų specialistų atliktos apžiūros duomenimis arba laikančios belaisvius valstybės medikų išvadomis.

B. PRIEGLOBSTIS NEUTRALIOJE ŠALYJE

Neutralioje šalyje gauna prieglobstį:

- 1) visi sužeisti karo belaisviai, negalintys pasveikti nelaisvėje, bet kurių būklė, tikėtina, galėtų gerokai pagerėti arba juos būtų galima išgydyti įkurdinus neutralioje šalyje;
 - 2) karo belaisviai, sergantys bet kokia tuberkuliozės forma, nesvarbu, koks organas pažeistas, išskyrus pirmos stadijos tuberkuliozę, išgydytą prieš patenkant į nelaisvę, kuriuos gydant neutralioje šalyje, tikėtina, pasveiktų arba jų savijauta gerokai pagerėtų;
 - 3) karo belaisviai, sergantys reikalingomis gydyti kvėpavimo, kraujotakos, virškinamojo trakto, nervų, sensorinėmis, lytinėmis ir šlapimo, judamojo aparato, odos bei kitomis ligomis, kurių gydymas būtų daug efektyvesnis neutralioje šalyje negu nelaisvėje;
 - 4) karo belaisviai, kuriems nelaisvėje buvo atlikta inksto pašalinimo netuberkuliozinio pobūdžio ligos operacija; sergantys latentiniu osteomielitu arba sveikstantys po jo; sergantys cukriniu diabetu, kurio nereikia gydyti insulinu, ir t. t.;
 - 5) karo belaisviai, sergantys karo ar nelaisvės sukeltomis neurozėmis.
- Sergantieji nelaisvės sukelta neuroze, nepagiję po trijų prieglobsčio neutralioje šalyje mėnesių arba praėjus šiam laikui neaišku, ar išgytų, repatrijuojami;
- 6) visi karo belaisviai, paveikti chroniškos intoksikacijos (dujomis, metalais, alkaloidais ir t. t.), kurių galimybė pasveikti neutralioje šalyje ypač gera;
 - 7) visos nėščios karo belaisvės moterys, taip pat motinos su kūdikiais ir mažamečiais vaikais.

Neutralioje šalyje prieglobsčio negauna sergantieji:

- 1) visomis tinkamai nustatytomis chroniškomis psichozėmis;
- 2) visomis organinėmis ir funkcinėmis nervų sistemos ligomis, pripažintomis nepagydomomis;
- 3) visomis infekcinėmis ligomis, tuo metu, kai jos užkrečiamos, išskyrus tuberkuliozę.

II. BENDROSIOS PASTABOS

1. Išvardytos sąlygos interpretuojamos ir taikomos kaip įmanoma plačiau.

Tokia liberali interpretacija taikoma neuropatijos ir psichopatijos, sukeltų karo ar buvimo nelaisvėje, atvejais, taip pat esant bet kurios stadijos tuberkuliozei. Atsižvelgiant į psichikos traumas dėl daugybės žaizdų, šis principas taikytinas ir karo belaisviams, turintiems keletą žaizdų, kurių nė viena atskirai negali būti pretekstas jų repatrijuoti.

2. Visi neabejojami atvejai, duodantys teisę tiesiogiai repatrijuoti (amputacija, visiškas aklumas ar kurtumas, atviroji plaučių tuberkuliozė, psichikos liga, piktybinis auglys ir pan.), stovyklos gydytojų ar laikančios belaisvius valstybės paskirtų karinių medicinos komisijų ištiriami ir kuo greičiau repatrijuojami.

3. Sužeidimai ir ligos, turėti prieš karą ir kurie nepaūmėjo, taip pat per karą gauti sužeidimai, nesutrukę grįžti į karinę tarnybą, nesuteikia teisės į tiesioginę repatriaciją.

4. Šio priedo nuostatas visos konflikto šalys interpretuoja ir taiko vienodai. Suinteresuotos valstybės ir valdžia sudaro visas būtinas sąlygas mišrioms medicinos komisijoms įgyvendinti savo uždavinius.

5. Pirmajame punkte pateikti pavyzdžiai yra tik tipiniai atvejai. Ne visai atitinkantys šias nuostatas atvejai vertinami šios Konvencijos 110 straipsnio nuostatų ir šio Susitarimo dvasia.

II PRIEDAS

MIŠRIŲ MEDICINOS KOMISIJŲ NUOSTATAI *(žr. 112 straipsnį)*

1 STRAIPSNIS

Šios Konvencijos 112 straipsnyje numatytas mišrias medicinos komisijas sudaro trys nariai; du priklauso neutraliai šaliai, trečiąjį skiria laikanti belaisvius valstybė. Pirmininkauja vienas iš neutralių narių.

2 STRAIPSNIS

Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, susitaręs su valstybe globėja, laikančios belaisvius valstybės prašymu skiria abu neutralius narius. Jie turi nuolatos gyventi tiek savo tėvynėje, tiek bet kurioje kitoje neutralioje šalyje arba laikančios belaisvius valstybės teritorijoje.

3 STRAIPSNIS

Neutralių narių kandidatūroms turi pritarti suinteresuotos konflikto šalys; apie savo sutikimą jos praneša Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui ir valstybei globėjai. Neutralių narių paskyrimas įsigalioja nuo pranešimo momento.

4 STRAIPSNIS

Narių pavaduotojų skiriama pakankamai, kad jie galėtų prireikus pakeisti tikruosius narius. Jie paskiriami vienu metu kaip ir tikrieji nariai arba kaip galima greičiau.

5 STRAIPSNIS

Jeigu dėl kurios nors priežasties Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas negali paskirti neutralių narių, tai privalo padaryti tų karo belaisvių, kuriuos reikia apžiūrėti, interesus ginanti valstybė.

6 STRAIPSNIS

Jeigu įmanoma, vienas iš neutralių narių esti chirurgas, o kitas – terapeutas.

7 STRAIPSNIS

Neutralūs nariai yra visiškai nepriklausomi nuo konflikto šalių, o pastarosios privalo sudaryti jiems visas sąlygas pareigoms atlikti.

8 STRAIPSNIS

Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, susitaręs su laikančia belaisvius valstybe, skirdamas kandidatus į nurodytas šių nuostatų 2 ir 4 straipsniuose pareigas, turi nustatyti jų tarnybos sąlygas.

9 STRAIPSNIS

Kai paskiriami neutralūs nariai, mišrios medicinos komisijos kaip galėdamos greičiau pradeda darbą, bet kuriuo atveju ne vėliau kaip po trijų mėnesių po paskyrimo.

10 STRAIPSNIS

Mišrios medicinos komisijos privalo apžiūrėti visus šios Konvencijos 113 straipsnyje nurodytus belaisvius. Jos siūlo repatrijuoti, išbraukti iš repatrijuojamų sąrašo arba atidėti sprendimą iki kitos apžiūros. Sprendimai priimami balsų dauguma.

11 STRAIPSNIS

Per mėnesį po apžiūros apie mišrių medicinos komisijų sprendimą kiekvienu konkrečiu atveju pranešama laikančiai belaisvius valstybei, valstybei globėjai ir Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui. Mišrios medicinos komisijos taip pat informuoja kiekvieną apžiūrėtą karo belaisvį apie jų priimtą sprendimą, ir tiems, kuriuos nuspręsta repatrijuoti, išduodami pridedami prie šios Konvencijos pavyzdžio pažymėjimai.

12 STRAIPSNIS

Laikanti belaisvius valstybė privalo įvykdyti mišrių medicinos komisijų nutarimus per tris mėnesius nuo tos dienos, kai buvo deramai apie juos informuota.

13 STRAIPSNIS

Jeigu kurioje nors šalyje būtina turėti dirbančią mišrią medicinos komisiją, o toje šalyje nėra nė vieno neutralaus gydytojo, ir jeigu dėl kokios nors priežasties neįmanoma paskirti neutralių gydytojų, gyvenančių kitose šalyse, laikanti belaisvius valstybė, susitarusi su valstybe globėja, turi pati sudaryti medicinos komisiją, kuri vykdys tas pačias kaip ir mišri medicinos komisija funkcijas, tačiau jai nebus taikomi šių nuostatų 1, 2, 3, 4, 5 ir 8 straipsniai.

14 STRAIPSNIS

Mišrios medicinos komisijos yra nuolatinės ir kiekvienoje stovykloje lankosi ne rečiau kaip kartą per šešis mėnesius.

III PRIEDAS

KOLEKTYVINĖS PAGALBOS NUOSTATAI

(žr. 73 straipsnį)

1 STRAIPSNIS

Karo belaisvių atstovams leidžiama skirstyti kolektyvinės pagalbos siuntas, už kurias jie atsakingi, visiems jų stovyklos karo belaisviams, tarp jų ir esantiems ligoninėse ar kalėjimuose, ar kitose įkalinimo įstaigose.

2 STRAIPSNIS

Kolektyvinės pagalbos siuntos skirstomos aukotojų nurodymu ir pagal belaisvių atstovų parengtą planą. Tačiau siuntų su medikamentų atsargomis skirstymo tvarką reikėtų pirmiausia suderinti su vyriausiais karo gydytojais, ir pastarieji stacionariuose ligoninėse ir lauko ligoninėse, atsižvelgdami į ligonių poreikius, gali nepaisyti minėtų nurodymų. Neperžengiant nustatytų ribų, visada privaloma skirstyti teisingai.

3 STRAIPSNIS

Minėtiems belaisvių atstovams ar jų pavaduotojams leidžiama vykti į netoli jų stovyklų esančius pagalbos siuntų gavimo punktus krovinių kokybei ir kiekybei tikrinti ir detalai ataskaitai aukotojams rengti.

4 STRAIPSNIS

Belaisvių atstovams sudaromos būtinos sąlygos tikrinti, ar kolektyvinės pagalbos siuntos visuose stovyklos skyriuose ir filialuose skirstomos vadovaujantis jų nurodymais.

5 STRAIPSNIS

Belaisvių atstovams leidžiama pildyti aukotojams skirtus blankus ir anketas apie kolektyvinės pagalbos siuntas (paskirstymas, poreikiai, kiekis ir pan.) arba patikėti jas užpildyti belaisvių atstovams iš darbo būrių ar vyriausiesiems lauko ar stacionarių ligoninių karo gydytojams. Tinkamai užpildyti blankai ir anketos nedelsiant išsiunčiami aukotojams.

6 STRAIPSNIS

Siekiant užtikrinti, kad kolektyvinės pagalbos siuntos karo belaisviams jų stovykloje būtų išduodamos reguliariai ir būtų tenkinami poreikiai, galintys atsirasti atvykus naujam belaisvių kontingentui, belaisvių atstovams leidžiama sudaryti ir laikyti pakankamai kolektyvinės pagalbos atsargų. Tuo tikslu jiems priskiriami atitinkami sandėliai; kiekvienas sandėlis rakinamas dviem užraktais: vieno užrakto raktą turi belaisvių atstovas, o kito – stovyklos viršininkas.

7 STRAIPSNIS

Gavus kolektyvinę drabužių siuntą, kiekvienas karo belaisvis gauna bent vieną visą drabužių komplektą. Jei belaisvis turi daugiau kaip vieną drabužių komplektą, belaisvių atstovas turi teisę paimti aprangos perteklių iš tų, kurie turi daugiausia, arba kai kuriuos daiktus, kurių yra daugiau nei

vienas, jeigu tai būtina siekiant patenkinti mažiau aprūpintų belaisvių poreikius. Tačiau paimti antrą apatinių baltinių, puskojinių ir batų komplektą jis gali, tik kai tai yra vienintelis būdas nė vieno komplekto neturintiems karo belaisviams aprūpinti.

8 STRAIPSNIS

Aukštosios susitariančiosios šalys ir ypač laikanti belaisvius valstybė leidžia, kiek tai įmanoma, bei atsižvelgdamos į gyventojų aprūpinimo potvarkius, pirkti savo teritorijoje bet kokias prekes siekiant aprūpinti karo belaisvius kolektyvine pagalba. Tokias pačias sąlygas jos sudaro piniginiams fondams pervesti ir kitoms finansinėms techninio bei administracinio pobūdžio priemonėms, kurių imtasi siekiant atlikti tokius pirkimus, įgyvendinti.

9 STRAIPSNIS

Prieš tai išdėstytos nuostatos neturi tapti kliūtimi nei belaisvių teisei gauti kolektyvinės pagalbos siuntas prieš atvykstant į stovyklą ar juos perkeliant, nei valstybės globėjos, Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto ar bet kurios kitos organizacijos, padedančios belaisviams ir galinčios būti atsakingos už pagalbos siuntų perdavimą, atstovų galimybei užtikrinti jų paskirstymą adresatams bet kokiais kitais, jų manymu, tinkamais būdais.

IV PRIEDAS

A. ASMENS PAŽYMĖJIMAS

(žr. 4 straipsnį)

Šis pažymėjimas išduodamas asmenims, kurie lydi ginkluotąsias pajėgas, bet tiesiogiai joms nepriklauso. Asmuo, kuriam pažymėjimas išduotas, turi visada jį nešiotis. Patekęs į nelaisvę, pažymėjimo savininkas privalo jį karto jį perduoti suinteresuotai valdžiai savo tapatybei nustatyti.		ZINOTINA	
Išdavusios valdovės antspaudas	Kraujo grupė Religija	Pirštų atspaudai (neprivaloma) (Kairysis smilius) (Dešinysis smilius)	Kitos žymės
Plaukų spalva	Akių spalva	Svoris	Ūgis
(Šalis ir karinė valdovybė, išdavusi pažymėjimą)			
Lydinčiojo ginkluotąsias pajėgas			
ASMENS PAŽYMĖJIMAS			
Pavardė Vardas (-ai) Gimimo data ir vieta Lydi ginkluotąsias pajėgas kaip			
Išdavimo data		Asmens parašas	

Pastaba. Pageidautina, kad pažymėjimas būtų pildomas dviem arba trimis kalbomis ir viena iš jų būtų tarptautinė. Pažymėjimo dydis 13x10 cm. Jis sulenkiamas per punktyrinę liniją.

IV PRIEDAS

B. PAĖMIMO Į NELAISVĘ KORTELĖ
(*br. 70 straipsnį*)

1. Pirmoji lapo pusė

KARO BELAISVIO PAŠTAS		Nemokamai
PAĖMIMO Į NELAISVĘ KORTELĖ		
Žinotina Šią kortelę privalo užpildyti kiekvienas paimtas į nelaisvę belaisvis ir kiekvieną kartą, kai keičiasi jo adresas (perkėlus į ligoninę ar į kitą stovyklą). Ši kortelė skiriasi nuo specialios kortelės, kurią kiekvienam belaisviui leidžiama nusiųsti savo artimiesiems.	CENTRINĖ KARO BELAISVIŲ AGENTŪRA Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas ŽENEVA Sveicarija	

2. Antroji lapo pusė

Rašyti įskaitomai, didžiosiomis spausdintomis raidėmis		Valstybė, kurios armijai belaisvis priklauso
2. Pavardė	3. Vardas (-ai)(pilnai)	4. Tėvavardis
5. Gimimo data 6. Gimimo vieta		
7. Laipsnis		
8. Asmens numeris		
9. Artimųjų adresas		
*10. Paimtas į nelaisvę: (arba) Atvyko iš (stovyklos Nr., ligoninės ir pan.)		
*11. a) Sveikas b) Nesužeistas c) Pasveiko d) Sveiksta e) Serga f) Lengvai sužeistas g) Sunkiai sužeistas		
12. Mano dabartinis adresas: belaisvio Nr. Stovyklos pavadinimas		
13. Data 14. Parašas		
*Išbraukite, kas netinka. Nepridėkite jokių pastabų. Žr. paaiškinimus antroje lapo pusėje.		

Pastaba. Ši kortelė užpildoma dviem arba trimis kalbomis, be kita ko, karo belaisvio gimtąja kalba ir sulaikiusios valstybės kalba. Dydis 15x10,5 cm.

IV PRIEDAS
C. ATVIRUKAS IR LAIŠKAS
(žr. 71 straipsnį)

1. Pirmoji lapo pusė

1. Kortelė

KARO BELAISVIO PAŠTAS		Nemokamai
PAŠTO ATVIRUKAS		
Siuntėjas: Pavardė ir vardas (-ai) Gimimo vieta ir data Belaivio Nr. Stovyklos pavadinimas Iš kur siunčiama	Kam Kur Kam Šalis Rajonas	

2. Antroji lapo pusė

Stovyklos pavadinimas	Data
Rašykite tik ant linijų ir labai aiškiai	

Pastaba. Šis blankas pildomas dviem arba trimis kalbomis, be kita ko, karo belaisvio gimtąja kalba ir sulaikiusios valstybės kalba. Dydis 15x10 cm.

IV PRIEDAS

C. ATVIRUKAS IR LAIŠKAS
(žr. 71 straipsnį)

2. Laiškas

KARO BELAISVIO PAŠTAS

Nemokamai

Kam

Kur

Gatvė

Šalis

Rajonas

Suntėjas:

Pavardė ir vardas (vardai)

Gimimo data ir vieta

Karo belaisvio Nr.

Stovyklos pavadinimas

Iš kur siunčiama

Pastaba. Šis blankas pildomas dviem arba trimis kalbomis, be kita ko, karo belaisvio gimtąja kalba ir sulaikiosios valstybės kalba. Jis sulenkiamas per punktyrų pažymėtą liniją. Viršutinė dalis iškisama į prakirpimą, pažymėtą žvaigždutėmis. Taip gaunama voko forma. Antroji lapo pusė suliniuota kaip ir antroji atviruko pusė (IV priedas, C1). Jis skiriamas karo belaisvio laišku: galima parašyti apie 250 žodžių. Nesulankstyto blanko dydis 29x15 cm.

IV PRIEDAS

D. PRANEŠIMAS APIE MIRTĮ

(žr. 120 straipsnį)

(Atsakingos valdžios institucijos pavadinimas)	PRANEŠIMAS APIE MIRTĮ	
	Valstybė, kurios armijai belaisvis priklausė	
Pavardė ir vardas (-ai)		
Tėvo vardas		
Gimimo vieta ir data		
Laipsnis ir asmens numeris (koks nurodytas ant asmens ženkle)		
Šeimos adresas		
Kur ir kada paimtas į nelaisvę		
Mirties priežastis ir aplinkybės		
Laidojimo vieta		
Ar kapas pažymėtas ir ar gali jį surasti giminaičiai		
Ar likusius mirusiojo asmeninius daiktus pasilieka sulaikiusioji valstybė, ar jie siunčiami kartu su šiuo pranešimu		
Jei siunčiami, per kokį tarpininką		
Ar gali asmuo, buvęs prie mirusiojo jo ligos metu ir paskutinėmis gyvenimo akimirkomis (gydytojas, slaugė, kunigas, nelaisvės draugas), trumpai aprašyti čia arba ant papildomo lapo mirties ir laidojimo aplinkybes		
(Data, antspaudas ir atsakingos valdžios institucijos parašas)	Dviejų liudytojų parašai ir adresai	

Pastaba. Šis blankas pildomas dviem arba trimis kalbomis, be kita ko, karo belaisvio gimtąja kalba ir sulaikiusios valstybės kalba. Pranešimo dydis 15x10 cm.

IV PRIEDAS**E. REPATRIACIJOS PAŽYMĖJIMAS**
*(žr. II priedo 11 straipsnį)***REPATRIACIJOS PAŽYMĖJIMAS**

Data:

Stovykla:

Ligoninė:

Pavardė:

Vardas (-ai):

Gimimo data:

Laipsnis:

Armijos numeris:

Karo belaisvio numeris:

Sužeidimas, liga:

Komisijos nutarimas:

Mišrios medicinos komisijos pirmininkas:

A = tiesioginė repatriacija

B = prieglobstis neutralioje šalyje

NC = pakartotinė apžiūra

V PRIEDAS**TIPINĖS PINIGINIŲ PERLAIDŲ SIUNTIMO Į BELAISVIŲ ŠALĮ TAISYKLĖS
(žr. 63 straipsnį)**

1. 63 straipsnio trečiojoje pastraipoje nurodytame pranešime pateikiami šie duomenys:
 - a) numeris, nurodytas 17 straipsnyje, laipsnis, karo belaisvio mokėtojo pavardė ir vardas (-ai);
 - b) gavėjo pavardė ir jo šalies adresas;
 - c) pinigų suma, mokama šalies, kurioje jis laikomas, valiuta.
 2. Pranešimą pasirašo karo belaisvis, o jei jis nemoka rašyti, ant pranešimo uždedamas jo ženklas, patvirtintas belaisvių atstovo parašu.
 3. Prie pranešimo pridedama stovyklos viršininko pažyma, kad suinteresuotas karo belaisvis turi kredito likutį, ne mažesnę už mokamą sumą.
 4. Pranešimas gali būti sudaromas kaip sąrašas; kiekvienas sąrašo lapas paliudijamas belaisvių atstovo ir patvirtinamas stovyklos viršininko.
-